

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Παιδαγωγικό Παιχνίδι και Παιδαγωγικό Υλικό στην Πρώτη Παιδική Ηλικία»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Αναλυτικά Προγράμματα Προσχολικής Εκπαίδευσης: Σύγκριση Αναλυτικών
Προγραμμάτων Ελλάδας-Αγγλίας»

Αγγελική Α. Τσιακάρα

1^η Επιβλέπουσα: Δόμνα Κακανά, Καθηγήτρια

2^η Επιβλέπουσα: Κατερίνα Μιχαλοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Αξιολογητής: Κωνσταντίνος Μάγος, Λέκτορας

Βαθμός	
Ολογράφως	

ΒΟΛΟΣ 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	σελ.2
Εισαγωγή.....	σελ.4
ΜΕΡΟΣ Ι	
Κεφάλαιο 1 ^ο	
1. Αναλυτικά Προγράμματα.....	σελ.8
1.2. Αναλυτικά Προγράμματα Προσχολικής Εκπαίδευσης.....	σελ.13
1.2.1. Χαρακτηριστικά των σύγχρονων Α.Π.Π.Ε.....	σελ.15
1.2.2. Α.Π.Π.Ε. Ευρωπαϊκών και άλλων χωρών.....	σελ.25
Κεφάλαιο 2 ^ο	
2. <i>Σύντομη παρουσίαση της προσχολικής εκπαίδευσης και των Α.Π.Π.Ε. της Ελλάδας και της Αγγλίας.....</i>	σελ.29
2.1. Προσχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	σελ.29
2.2. Προσχολική εκπαίδευση στην Αγγλία.....	σελ.30
2.3. Ελληνικό Α.Π. προσχολικής εκπαίδευσης.....	σελ.30
2.4. Αγγλικό Α.Π. προσχολικής εκπαίδευσης.....	σελ.31
Κεφάλαιο 3 ^ο	
3. <i>Μεθοδολογία.....</i>	σελ.32
3.1. Σκοπός.....	σελ.32
3.2. Υποθέσεις.....	σελ.33
3.3. Δείγμα.....	σελ.33
3.4. Διαδικασία.....	σελ.34
ΜΕΡΟΣ ΙΙ	
Κεφάλαιο 4 ^ο	
4. <i>Αποτελέσματα- Συμπεράσματα.....</i>	σελ.37
4.1. Αποτελέσματα.....	σελ.37
4.2. Συμπεράσματα.....	σελ.72
Κεφάλαιο 5 ^ο	
5. <i>Συζήτηση- Προτάσεις.....</i>	σελ.80
5.1 Συζήτηση.....	σελ.80
5.2. Προτάσεις.....	σελ.81
Βιβλιογραφία.....	σελ.84

Πρόλογος

Στην εποχή μας γίνεται λόγος για αναβάθμιση των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών (Α.Π.Σ.) σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η αναβάθμιση των Α.Π.Σ. οδηγεί ταυτόχρονα και στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης, καθώς τα Α.Π.Σ. αποτελούν τον «πυρήνα» της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Είναι αυτά που καθορίζουν το περιεχόμενο και τους σκοπούς της εκπαίδευσης και περιλαμβάνουν τις οδηγίες για την οργάνωση και τη διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Παγκόσμιο είναι το ενδιαφέρον που παρουσιάζεται στις μέρες μας για την προσχολική αγωγή και την αναβάθμιση των Α.Π.Σ. Προσχολικής Εκπαίδευσης με στόχο, την ποιοτική βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Το ενδιαφέρον αυτό οφείλεται στη σημαντική επίδραση που έχει η προσχολική εκπαίδευση στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού (σωματική, πνευματική, συναισθηματική, κοινωνική) και στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων που το βοηθούν να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις της κοινωνίας στην οποία ζει.

Ο σημαντικός ρόλος της προσχολικής αγωγής στην ανάπτυξη των παιδιών και το έντονο ενδιαφέρον που παρουσιάζεται για την αναβάθμιση των Α.Π.Π.Ε. με οδήγησε στη διερεύνηση του συγκεκριμένου θέματος. Μέσα από τη συγκεκριμένη έρευνα γίνεται προσπάθεια να μελετηθεί το Α.Π.Σ. Προσχολικής Εκπαίδευσης της Ελλάδας και να συγκριθεί με ένα Α.Π.Σ. Προσχολικής Εκπαίδευσης μια άλλης χώρας, συγκεκριμένα της Αγγλίας, που έχει και πρόσφατα αναμορφωθεί.

Με το συγκεκριμένο θέμα δε θα μπορούσα να ασχοληθώ αν δεν είχα τη συμπαράσταση της καθηγήτριάς μου κυρίας Δόμνας Κακανά, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας στο Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, την οποία θα ήθελα να ευχαριστήσω για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε όταν αποφάσισα να

ασχοληθώ με αυτό το θέμα και για την ενθάρρυνσή της και τις πολύτιμες συμβουλές της σε όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της Διπλωματικής μου εργασίας.

Θα ήθελα επίσης, να ευχαριστήσω και την κυρία Κατερίνα Μιχαλοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας στο Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, που δέχτηκε να κρίνει αυτή την εργασία και να κάνει εύστοχες παρατηρήσεις.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω και την κυρία Diane Pye, Σύμβουλο Προσχολικής Εκπαίδευσης στην Αγγλία, για τις πολύτιμες πληροφορίες που μου έδωσε για την Προσχολική Εκπαίδευση και το Α.Π.Π.Ε. της Αγγλίας.

Εισαγωγή

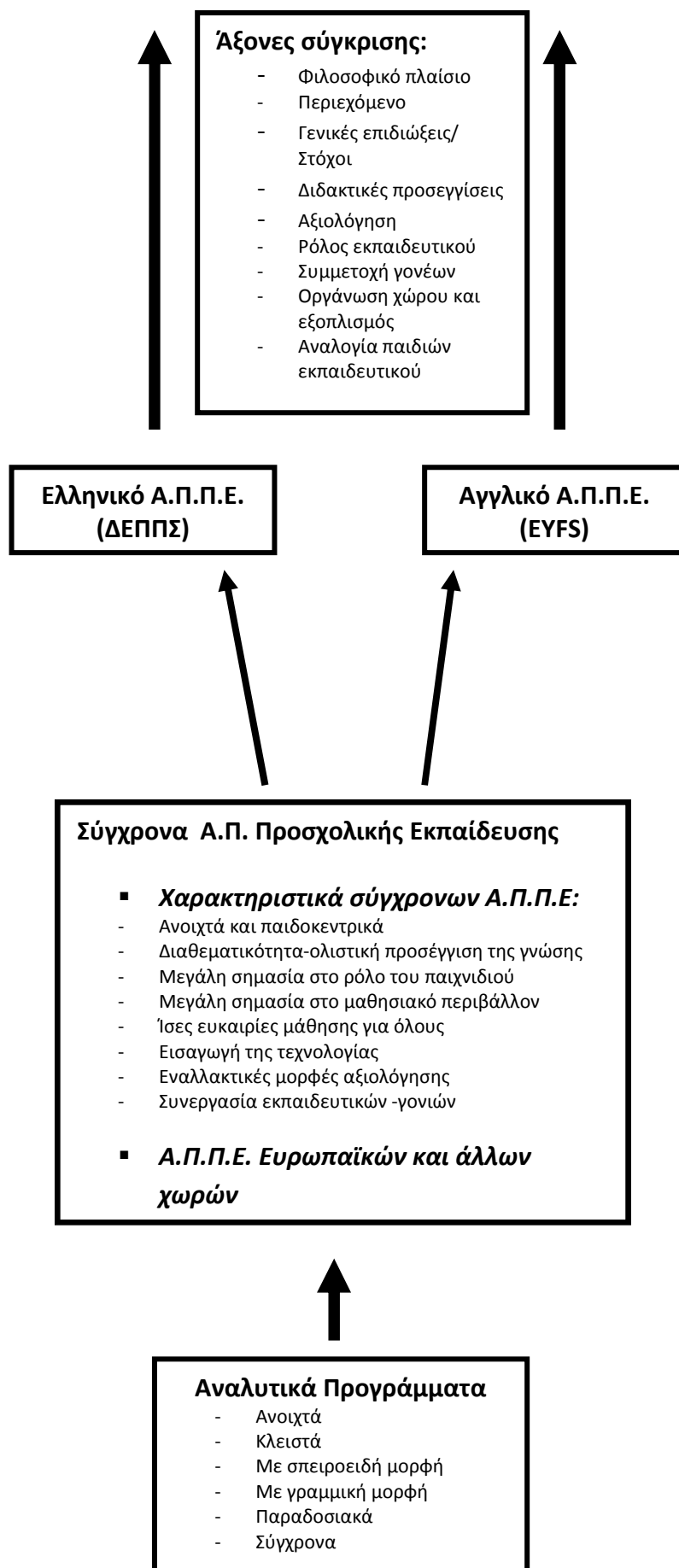
Για να λειτουργήσει σωστά το εκπαιδευτικό σύστημα και να πετύχει τους στόχους του, που είναι κυρίως η ολόπλευρη ανάπτυξη των ατόμων και η παροχή κατάλληλης εκπαίδευσης που θα τους βοηθήσει να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της κοινωνίας στην οποία ζουν και να επιβιώσουν μέσα σε αυτή, θα πρέπει οι συνιστώσες του, μερικές από τις οποίες είναι ο εκπαιδευτικός, το μαθησιακό περιβάλλον, το εκπαιδευτικό υλικό, τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών, να ανανεώνονται συνεχώς ακολουθώντας τους γρήγορους, ιδιαίτερα για την εποχή μας, ρυθμούς ανάπτυξης των κοινωνιών.

Στην παρούσα εργασία θα ασχοληθούμε με μία από τις συνιστώσες του εκπαιδευτικού συστήματος που είναι τα Αναλυτικά Προγράμματα (Α.Π.) και συγκεκριμένα, με τα Αναλυτικά Προγράμματα της Προσχολικής Εκπαίδευσης (Α.Π.Π.Ε). Θα προσπαθήσουμε να μελετήσουμε και να συγκρίνουμε το Ελληνικό Α.Π.Π.Ε. με ένα Α.Π.Π.Ε. ενός κράτους της Βόρειας Ευρώπης και συγκεκριμένα με το Α.Π.Π.Ε. της Αγγλίας που έχει και πρόσφατα αναμορφωθεί. Με βάση λοιπόν, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους θα συγκρίνουμε τα δύο αυτά Α.Π.Π.Ε. και θα παρουσιάσουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές τους.

Αρχικά, όπως φαίνεται και στο σχήμα 1 (βλέπε σελ. 6) θα αναφερθούμε στα Α.Π. και στις διακρίσεις τους, στη συνέχεια θα επικεντρωθούμε στα σύγχρονα Α.Π.Π.Ε., θα αναφερθούμε στα χαρακτηριστικά τους και θα παρουσιάσουμε και τα χαρακτηριστικά ορισμένων Α.Π.Π.Ε. Ευρωπαϊκών και άλλων χωρών. Έπειτα, θα παρουσιάσουμε το Ελληνικό και το Αγγλικό Α.Π.Π.Ε. και θα περάσουμε στη σύγκρισή τους και στην εξαγωγή συμπερασμάτων.

Συγκεκριμένα στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα Α.Π. και γίνεται αναφορά στις διακρίσεις τους, επίσης παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων

Α.Π.Π.Ε., καθώς και τα χαρακτηριστικά ορισμένων Α.Π.Π.Ε. Ευρωπαϊκών και άλλων χωρών. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μία σύντομη παρουσίαση της προσχολικής εκπαίδευσης και των Α.Π.Π.Ε. της Ελλάδας και της Αγγλίας. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται ο σκοπός, οι υποθέσεις και η μεθοδολογία της έρευνας, στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα και στο πέμπτο κεφάλαιο η συζήτηση και οι προτάσεις.

Σχήμα 1: Δομή παρούσας εργασίας

ΜΕΡΟΣ Ι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. Αναλυτικά Προγράμματα

Τα Αναλυτικά Προγράμματα (Α.Π.) αποτελούν τον πυρήνα, το κεντρικό σημείο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Παράλληλα, είναι η «επαγγελματική πυξίδα» του εκπαιδευτικού, ένα πολύτιμο εγχειρίδιο που καθορίζει τη διδακτέα ύλη, περιέχει τους γενικούς σκοπούς της εκπαίδευσης, περιλαμβάνει διδακτικές και μεθοδολογικές οδηγίες και καθοδηγεί την εκπαίδευση στην ανάπτυξη του τύπου του ανθρώπου που κάθε κοινωνία επιθυμεί. Επίσης, βοηθούν τον εκπαιδευτικό να καλύψει σημαντικές περιοχές μάθησης, υιοθετώντας μια παιδαγωγική προσέγγιση που θα βοηθήσει τα παιδιά να φτάσουν στο υψηλότερο επίπεδο κατάκτησης της γνώσης (Bennett, 2004. Βρεττός & Καψάλης, 1999).

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα είναι μία όψη της ζωντανής κουλτούρας κάθε κοινωνίας (ή και χώρας), το σύνολο δηλαδή των πρωταρχικών στοιχείων που έχουν εντοπιστεί μέσα από τη συγκεκριμένη πολιτιστική παράδοση και αποσκοπούν στην προετοιμασία των νέων για την ορθολογική γνώση και την αποτελεσματική αντιμετώπιση της κοινωνικής πραγματικότητας (Bloomer & Show, 1979).

Σκοπός του Αναλυτικού Προγράμματος είναι να συνδυάζει, να συνυφαίνει και να γεφυρώνει σε μόνιμη βάση τη θεωρία με την πράξη κατά τέτοιον τρόπο, ώστε η διδακτική διαδικασία να αποβεί αποτελεσματική, αλλά και ελέγξιμη. Το εύρος, όμως, της έννοιας «Αναλυτικό Πρόγραμμα» υφίσταται διαρκείς μεταβολές, ανάλογα με το ποια είναι η διάρθρωση του εκπαιδευτικού συστήματος και ποιοι οι ρόλοι που καλούνται να αναλάβουν όσοι συμμετέχουν στην υλοποίηση και στη σύνταξή του (Κιτσαράς, 2004).

Τα Αναλυτικά Προγράμματα πρέπει να υποστηρίζουν την ανάπτυξη του μαθητή σε όλους τους τομείς, στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό και να προσφέρουν πολλές δυνατότητες, ώστε να ικανοποιούν τις διαφοροποιημένες ανάγκες και να ανταποκρίνονται στην ευρεία κλίμακα ενδιαφερόντων και δυνατοτήτων κάθε ομάδας μαθητών (Κιτσαράς, 2004).

Τα Αναλυτικά Προγράμματα ανάλογα με τον τρόπο οργάνωσης της διδακτικής ύλης και με τις επιδράσεις που δέχονται από διάφορες θεωρίες διακρίνονται σε ανοιχτά ή κλειστά, σε προγράμματα με σπειροειδή ή γραμμική μορφή, σε παραδοσιακά ή σύγχρονα, (Βρεττός & Καψάλης, 1999. Saylor & Alexander, 1974. Χατζηγεωργίου, 1998). Στη συνέχεια γίνεται μία σύντομη παρουσίαση των προγραμμάτων αυτών.

Ανοιχτά και Κλειστά Αναλυτικά Προγράμματα

Σύμφωνα με τον Χρυσάφιδη (2004), βάση των διαδικασιών με τις οποίες τα Αναλυτικά Προγράμματα, αναπτύσσονται, διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, στα ανοιχτά και στα κλειστά. Τα κλειστά Αναλυτικά Προγράμματα είναι προγράμματα που δεν επιτρέπουν στον εκπαιδευτικό να παρέμβει και να κάνει αλλαγές. Ο σχεδιασμός τους αποτελεί έργο μιας ομάδας «ειδημόνων» που αναλαμβάνουν να καταγράψουν με μεγάλη λεπτομέρεια τις ποικίλες μορφές δράσης. Δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στο αποτέλεσμα της μάθησης και λιγότερο στη διαδικασία. Αποτελούν ολοκληρωμένες προτάσεις ως προς τη διαμόρφωση και τη διεξαγωγή του μαθήματος και επιδιώκεται η επίτευξη συγκεκριμένων στόχων, που αναφέρονται σε συγκεκριμένους επιστημονικούς κλάδους, με αποτέλεσμα να αποφεύγονται περιπτώσεις διεπιστημονικής ή διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης. Η ευθύνη της εκπαίδευσης ανατίθεται κατά κύριο λόγο στον εκπαιδευτικό που αποβλέπει στη

σωστή εφαρμογή των προδιαγεγραμμένων καταστάσεων. Ο μαθητής υποβιβάζεται σε αντικείμενο της διδασκαλίας, κάτι που έρχεται σε σαφή αντίθεση προς την εικόνα του ελεύθερου και αυτόνομου ανθρώπου που καλείται να διαπλάσει το σχολείο (Βρεττός & Καψάλης, 1999).

Αντίθετα, στα ανοιχτά Αναλυτικά Προγράμματα οι προθέσεις και οι επιδιώξεις δεν είναι καταγεγραμμένες σε λεπτομερειακή μορφή, αλλά διατυπώνονται ως γενικές κατευθυντήριες γραμμές. Το γεγονός αυτό δίνει την ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να παρέμβει και να θέσει ή να αναθεωρήσει στόχους, να διαλέξει περιεχόμενα και τη μέθοδο διδασκαλίας, να κινηθεί ευέλικτα και να προσαρμόσει το πρόγραμμα στις συνθήκες που επικρατούν μέσα στην τάξη. Η μάθηση δεν αντιμετωπίζεται ως μια συσσώρευση γνώσεων, αλλά ως καλλιέργεια ικανοτήτων που οδηγούν στη γνώση. Υπάρχει περιθώριο για διαπραγμάτευση βιωματικών καταστάσεων και ειλικρινών προβληματισμών και ενδιαφερόντων. Έτσι το μάθημα γίνεται πιο ευέλικτο, περισσότερο δημιουργικό, αποχτά ενδιαφέρον και είναι περισσότερο ευχάριστο (Βρεττός & Καψάλης, 1999. Χρυσοφίδης, 2004).

Προγράμματα με Σπειροειδή ή Γραμμική μορφή

Με βάση την εσωτερική δομή και οργάνωση του περιεχομένου τα Αναλυτικά Προγράμματα μπορούν να διακριθούν σε προγράμματα με σπειροειδή ή γραμμική μορφή. Σύμφωνα, με το Σπειροειδές Αναλυτικό Πρόγραμμα οι βασικές έννοιες εισάγονται στις μικρές ηλικίες και επαναλαμβάνονται αργότερα σε όλη την ακαδημαϊκή πορεία του παιδιού, προκειμένου να πραγματοποιηθούν σε μεγαλύτερο βάθος και πλάτος (Χατζηγεωργίου, 1998).

Από την άλλη πλευρά, στο Γραμμικό Αναλυτικό Πρόγραμμα οι έννοιες και γενικά τα στοιχεία του περιεχομένου, ακολουθούν το ένα μετά το άλλο, από το απλό

οδηγούμεστε στο σύνθετο, από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο, από το ευκολότερο στο δυσκολότερο κ.λπ. (Χατζηγεωργίου, 1998). Δηλαδή, υπάρχει μεταξύ τους ένα είδος γραμμικής συνέχειας, με την έννοια ότι η κάθε στοιχείο λειτουργεί ως ερέθισμα για τη μετάβαση στο αμέσως επόμενο (Χειμαριού, 1987).

Παραδοσιακά και Σύγχρονα Αναλυτικά Προγράμματα

Επίσης, τα Αναλυτικά Πρόγραμμα διακρίνονται ανάλογα με το περιεχόμενό τους, σε παραδοσιακά και σε σύγχρονα. Τα παραδοσιακά αναλυτικά προγράμματα εκφράζονται μέσα από σχέδια διδακτικών δραστηριοτήτων ή σχέδια μαθημάτων που περιλαμβάνουν τους γενικούς σκοπούς κάθε μαθήματος, τη διδακτέα ύλη και τη χρονική διάρκειά της τα οποία όμως πρέπει να οργανωθούν κατάλληλα από τους παιδαγωγούς προκειμένου να βοηθήσουν τα παιδιά να αναπτύξουν τις απαραίτητες ικανότητες. Δεν προσφέρουν όμως μεθοδολογικές υποδείξεις στον εκπαιδευτικό για την πορεία διδασκαλίας που θα ακολουθήσει, κάτι που δυσκολεύει πολύ τους αρχάριους εκπαιδευτικούς στην οργάνωση της διδασκαλίας (Κιτσαράς, 2004, Φλουρής, 1995).

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνώρισμα των παραδοσιακών αναλυτικών προγραμμάτων είναι ότι οι σκοποί τους αποτελούν συνήθως γενικόλογες αρχές εθνικού, θρησκευτικού, κοινωνικού, πολιτιστικού περιεχομένου, οι οποίες δε συμβαδίζουν με την ισχύουσα σχολική πραγματικότητα. Επίσης, χαρακτηριστικό γνώρισμα αποτελεί η αόριστη σκοποθεσία με τη γενική και ασαφή διατύπωση των σκοπών και τέλος η ασάφεια και η αμφισημία των στόχων (Βρεττός & Καψάλης, 1999).

Επιπλέον, τα παραδοσιακά Α.Π. παρουσιάζουν αδυναμία αναθεώρησης σε τακτά χρονικά διαστήματα, ώστε η διδασκαλία και το σχολείο κατ' επέκταση να χάνει την

επαφή με τη σύγχρονη πραγματικότητα, με αποτέλεσμα η σχολική γνώση να ταυτίζεται με το πεπαλαιωμένο και τον συντηρητισμό (Βρεττός & Καψάλης, 1999) .

Το αποτέλεσμα όλων αυτών που αναφέρθηκαν παραπάνω είναι ότι το παραδοσιακό Α.Π. καθιστά τη σχολική γνώση μονομερή, αποσπασματική, κατακερματισμένη και απόμακρη από τα βιώματα και τις εμπειρίες των μαθητών. Γι' αυτό η ανάγκη αντικατάστασης αυτών των Α.Π. κρίθηκε άμεση και καθοριστική για την πορεία της μάθησης.

Από την άλλη πλευρά τα σύγχρονα αναλυτικά προγράμματα με μορφή curriculum αποτελούν σήμερα έναν νέο τύπο αναλυτικών προγραμμάτων. Αποτελούν ολοκληρωμένα πλάνα επιστημονικής εργασίας όπου κατά τη σύνταξή τους λαμβάνονται υπόψη τα πορίσματα όλων των επιστημών της αγωγής και ιδιαίτερα οι σύγχρονες παιδαγωγικές, διδακτικές, ψυχολογικές και κοινωνικές απαιτήσεις (Κιτσαράς, 2004).

Πρόκειται για προγράμματα που περιλαμβάνουν στόχους, περιεχόμενα, μεθοδολογικές υποδείξεις και τρόπους αξιολόγησης, σε μια μορφή που διαγράφει απλώς τα πλαίσια μέσα στα οποία θα κινηθεί ο εκπαιδευτικός. Αποφεύγουν δηλαδή να προσφέρουν λεπτομερειακές και δεσμευτικές υποδείξεις, εξασφαλίζοντας έτσι στον εκπαιδευτικό μεγάλα περιθώρια ελευθερίας (Βρεττός & Καψάλης, 1999).

Γενικά, τα σύγχρονα Α.Π. οδηγούν στο αποτέλεσμα της μάθησης, μέσω μιας σειράς διαδικασιών, όπως η συγκεκριμενοποίηση των στόχων, ο εντοπισμός και επιλογή των κατάλληλων θεμάτων και περιεχομένων μάθησης και ο προσδιορισμός των τρόπων διδασκαλίας (Βρεττός & Καψάλης, 1999).

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας θα ασχοληθούμε με τα σύγχρονα, τα νέου τύπου Αναλυτικά Προγράμματα με μορφή Curriculum, και συγκεκριμένα με τα σύγχρονα Α.Π.Π.Ε..

1.2. Αναλυτικά Προγράμματα Προσχολικής Εκπαίδευσης

Όπως αναφέρει ο Gardner (1991), η περίοδος των πρώτων έξι χρόνων του παιδιού είναι η πιο σημαντική, καθώς σε αυτά τα χρόνια κρύβονται τα περισσότερα μυστικά και η δύναμη της ανθρώπινης ανάπτυξης σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη φάση ανάπτυξης. Τότε καθορίζονται οι δεξιότητες στις κινήσεις του σώματος και οι δεξιότητες στον τρόπο σκέψης. Το παιδί από τις πρώτες μέρες της ζωής του προσπαθεί να κατανοήσει τον κόσμο που το περιβάλλει. Αναζητεί να βρει τρόπους να ερμηνεύσει τον κόσμο γύρω του και να αποκτήσει μια αντίληψη για τον εαυτό του.

Η προσχολική ηλικία αποτελεί κρίσιμη και ουσιαστική περίοδο για την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού. Το νηπιαγωγείο δεν θεωρείται πλέον πρόδρομος του σχολείου, καθώς έχει αποδειχθεί ότι τη συγκεκριμένη περίοδο της ζωής τους τα παιδιά μαθαίνουν και αναπτύσσονται σε όλους τους τομείς: φυσικό, κοινωνικό, συναισθηματικό, αισθητικό και κοινωνικό. Η προσχολική ηλικία είναι η σημαντικότερη περίοδος του ανθρώπου για την ανάπτυξη θεμελιωδών κινητικών δεξιοτήτων, για την απόκτηση σταθερού συναισθηματικού υπόβαθρου, για την ανάπτυξη του εγκεφάλου και τη νοητική και γλωσσική ανάπτυξη (Bredenkamp & Copple, 1998).

Όταν ένα έθνος υποστηρίζει ότι τα παιδιά είναι το μέλλον του, θα πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά τις κοινωνικές υποχρεώσεις που υπονοεί μία τέτοια δήλωση. Κάθε χώρα που πιστεύει ότι η φροντίδα και η εκπαίδευση των παιδιών στα πρώτα τους χρόνια έχει ανεκτίμητη αξία στην κοινωνία, θα πρέπει να κάνει κάθε λογική προσπάθεια για να επενδύσει στην προσχολική εκπαίδευση. Στην περίπτωση αυτή, τα υψηλής ποιότητας αναλυτικά προγράμματα θεωρούνται ως άμεση ανάγκη (Jalongo, Fennimore, Pattnaik, Laverick, Brewster, Mutuku, 2004).

Έρευνες έχουν δείξει ότι η μετέπειτα ακαδημαϊκή επιτυχία των παιδιών, καθώς και η ποιότητα ζωής που θα έχουν ως ενήλικοι σχετίζεται άμεσα με την ποιότητα της προσχολικής αγωγής. Η ζωή των παιδιών καθορίζεται και επηρεάζεται σημαντικά από τα χρόνια της προσχολικής ηλικίας. Για να υπάρχει όμως ποιοτική προσχολική εκπαίδευση θα πρέπει να υπάρχουν και τα κατάλληλα αναλυτικά προγράμματα σπουδών που θα προωθήσουν και θα στηρίξουν την ποιοτική εκπαίδευση (Κουτσουβάνου, 2003).

Τα Α.Π. προσχολικής εκπαίδευσης είναι το μέσο, μέσω του οποίου μεταδίδονται οι σκοποί και οι στόχοι της μελλοντικής εκπαίδευσης. Είναι η βάση πάνω στην οποία οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι συμπεριφορές εισάγονται, δεσμεύονται και χτίζονται, έτσι ώστε να καταστούν τα παιδιά ικανά να κατανοήσουν τον κόσμο που τα περιβάλλει (Page, 2000).

Η συσσώρευση των γνώσεων και των πληροφοριών, στον επιστημονικό και τεχνολογικό τομέα, οι πολιτισμικές ανακατατάξεις, η μετατροπή των ευρωπαϊκών κοινωνιών σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες και η εκδήλωση φαινομένων ρατσισμού, ξενοφοβίας και προκατάληψης περιγράφουν την εικόνα του κόσμου στον οποίο ζούμε στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Όλα αυτά δημιουργούν την ανάγκη για αναθεώρηση και επαναπροσδιορισμό των σκοπών και των στόχων της εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση πρέπει να προσαρμοστεί σε έναν κόσμο συνεχώς μεταβαλλόμενο και ασταθή (Γκλιάου, 2005).

Το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα από το νηπιαγωγείο μέχρι και τις μεταπτυχιακές σπουδές προκειμένου να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας πρέπει να επανεξετάζεται και να επαναπροσδιορίζεται κάτω από νέους όρους. Σκοπός της αγωγής σήμερα είναι η ανάγκη να προσαρμοστεί στα σύγχρονα δεδομένα και στις ανάγκες μιας ευρύτερης πολύ-πολιτισμικής και πολυγλωσσικής κοινωνίας, όπως η

Ευρωπαϊκή Ένωση (Ματσαγγούρας, 2002). Στις μέρες μας παρατηρείται ένα παγκοσμίως αυξανόμενο ενδιαφέρον για την προσχολική εκπαίδευση και για την ποιοτική βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, Τα Αναλυτικά Προγράμματα αποτελούν μία σημαντική παράμετρο στην ποιότητα της προσχολικής αγωγής (Bennett, 2005. Oberhuemer, 2005) .

Οι αλλαγές που αναφέρθηκαν και παραπάνω κατευθύνουν την οργάνωση των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών (ΑΠΣ) Προσχολικής Εκπαίδευσης και ειδικότερα τη διδακτική τους μεθοδολογία όλο και περισσότερο προς τη διαθεματική, ολιστική προσέγγιση της γνώσης, στα σχέδια εργασίας, γίνεται λόγος για βιωματικά μοντέλα μάθησης, για ανακαλυπτικές μεθόδους και γενικά για παιδοκεντρικές προσεγγίσεις οι οποίες ενισχύουν τη συνεργατικότητα, την αυτονομία, την αλληλεγγύη, τη δράση, την ανάπτυξη δημιουργικότητας, επικοινωνίας και πρωτοβουλιών. Επίσης, ένα αποτελεσματικό ΑΠΣ πρέπει να χαρακτηρίζεται από τη χρήση νέων τεχνολογιών και την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης (Ματσαγγούρας, 2002). Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε τα στοιχεία εκείνα που χαρακτηρίζουν τα σύγχρονα Αναλυτικά Προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης.

1.2.1. Χαρακτηριστικά των σύγχρονων Α.Π. προσχολικής εκπαίδευσης

Ο στόχος των Α.Π.Π.Ε. είναι διττός, αφ' ενός να καθοδηγεί τους εκπαιδευτικούς και αφετέρου να συμβάλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών (σωματική, συναισθηματική, νοητική και κοινωνική) και στη μετέπειτα σχολική τους επιτυχία. Για την επίτευξη αυτών των στόχων, το Α.Π. θα πρέπει να δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην φυσική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών, στην απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων, γενικών γνώσεων και στη θετική προσέγγιση της γνώσης. Επίσης, θα

πρέπει να σέβεται το ρυθμό ανάπτυξης και μάθησης των παιδιών και να προωθεί τη μάθηση μέσα από παιγνιώδεις και δημιουργικές μεθόδους (Bennett, 2004).

Τα σύγχρονα αναλυτικά προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης είναι «ανοιχτά» και παιδοκεντρικά, τοποθετούν δηλαδή το παιδί στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας και σέβονται τις ατομικές ανάγκες, τα ενδιαφέροντα, τα στάδια ανάπτυξης, τους ρυθμούς μάθησης του κάθε παιδιού και δίνουν έμφαση στις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες του. Δίνουν επίσης, μεγάλη σημασία στη συμμετοχή των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, δηλαδή οι εκπαιδευτικοί παρατηρούν καθημερινά τα παιδιά και παρέχουν τη σχετική ενθάρρυνση και βοήθεια όπου χρειάζεται. Παρέχουν στα παιδιά «χώρο» να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να εκφράσουν τις εμπειρίες τους, «χώρο» για διερευνητικές και βιωματικές δραστηριότητες που θα τα οδηγήσουν στην ανακάλυψη και στη καλύτερη κατανόηση της γνώσης. Δίνουν ευκαιρίες στα παιδιά για ερωτήσεις, για εξερευνήσεις, για την ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητάς τους. Επίσης, προσφέρουν διαφορετικές ευκαιρίες και στρατηγικές μάθησης παρέχοντας σε κάθε παιδί τη δυνατότητα να ανακαλύψει το δικό του «χώρο» μάθησης μέσα στο πρόγραμμα και να μην αποκλειστεί κανένα παιδί από τη διαδικασία της μάθησης (OECD, 2004). Επιπλέον, τα «ανοιχτά» Α.Π.Π.Ε. προετοιμάζουν πολύ καλά τα παιδιά για τη μετέπειτα ενήλική ζωή τους, δεδομένου ότι απεικονίζουν με ακρίβεια το δυναμισμό και την ποικιλομορφία που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη κοινωνία (Page, 2000).

Επίσης, τα σύγχρονα Α.Π.Π.Ε. εισάγουν τη Διαθεματική προσέγγιση της γνώσης, σύμφωνα με την οποία η γνώση αντιμετωπίζεται ολιστικά και όχι τεμαχισμένη σε διαφορετικές γνωστικές περιοχές. Τα διαθεματικά προγράμματα σπουδών καταλύουν τα όρια των καθιερωμένων διδακτικών αντικειμένων και ανασυγκροτούν το περιεχόμενό τους γύρω από θέματα, ζητήματα και προβλήματα που έχουν

πρωταρχική σημασία για τους μαθητές, την κοινωνία, την επιστήμη και τον πολιτισμό. Τοποθετούν δηλαδή τη μάθηση μέσα σε αυθεντικά πλαίσια και προσπαθούν να συνδέσουν το σχολείο με την κοινωνία. Χαρακτηριστικά της διαθεματικής προσέγγισης είναι η οργάνωση της σχολικής γνώσης γύρω από θέματα ευρύτερου ενδιαφέροντος, που σχετίζονται με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών και η ενεργός εμπλοκή των μαθητών στις διαδικασίες διερεύνησης των υπό μελέτη θεμάτων (Beane, 1997).

Σύμφωνα με την Γκλιάου (2005), η γνώση μόνο στην ενοποιημένη της εφαρμογή αποκτά νόημα για τις πραγματικές καταστάσεις της ζωής και καθιστά χρηστική και αποτελεσματική στην επίλυση προβλημάτων και θεμάτων του πραγματικού κόσμου. Χωρίς τη διαθεματική προσέγγιση το σχολείο δεν μπορεί να ενθαρρύνει την εφαρμογή εναλλακτικών μορφών μάθησης, επειδή είναι παγιδευμένο σε ένα κατακερματισμένο κόσμο επιμέρους γνωστικών αντικειμένων, ο οποίος βρίσκεται σε αντίθεση με τα ενδιαφέροντα, τα βιώματα των παιδιών και τις εμπειρίες της καθημερινής ζωής που απαιτούν ολιστική προσέγγιση των θεμάτων.

Με τη διαθεματική προσέγγιση η γνώση προσφέρεται σε κατανοητή και προσπελάσιμη για όλους μορφή και προωθούνται κοινωνικές δεξιότητες και δημιουργικές στάσεις και διαδικασίες που συντελούν στην κοινωνική ένταξη όλων των παιδιών. Η σύγχρονη παιδαγωγική λοιπόν προσπαθώντας να ανταποκριθεί στη διαρκώς μεταβαλλόμενη κοινωνία αναπροσδιορίζεται σε μια διαδικασία αυτενεργό, ανακαλυπτική και διαδραστική, για την οποία απαραίτητες προϋποθέσεις αποτελούν η δημιουργική έμπνευση των εκπαιδευτικών και η κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών. Έτσι ώστε οι μαθητές, όχι μόνο να κατέχουν μια βασική εκπαίδευση αλλά ταυτόχρονα να είναι ευέλικτοι και ευπροσάρμοστοι στις συνθήκες της σύγχρονης κοινωνίας. Να είναι ικανοί με τις γνώσεις που αποκτούν να ερμηνεύουν

και να στέκονται κριτικά απέναντι σε πραγματικές καταστάσεις (Beane, 1997. Μασταγγούρας, 2006).

Επίσης, τα σύγχρονα Α.Π.Π.Ε. περιλαμβάνουν στόχους που συμβάλλουν στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού καθώς και στη μετέπειτα σχολική του επιτυχία. Οι στόχοι αφορούν κυρίως την υγιή και φυσική ανάπτυξη του παιδιού, τη συναισθηματική ευημερία, την κοινωνική ανάπτυξη, τη γνωστική ανάπτυξη του παιδιού, τη θετική προσέγγιση της μάθησης, την ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων, την κατάκτηση της γνώσης και τη γενική κατανόηση του κόσμου. Επιπλέον, οι στόχοι συμβαδίζουν με τους ρυθμούς ανάπτυξης των παιδιών και υλοποιούνται με μεθόδους ελκυστικές και ενδιαφέρουσες προς τα παιδιά, όπως μέσω του παιχνιδιού και μέσω διερευνητικών και βιωματικών δραστηριοτήτων (Bennett, 2004).

Στην προσχολική εκπαίδευση το παιχνίδι και η μάθηση σχεδόν πάντα συνδέονται, μέσα από το παιχνίδι τα παιδιά ανακαλύπτουν τη γνώση (Dau, 1999). Το παιχνίδι αποτελεί για τα παιδιά μία διαδικασία γεμάτη νόημα, που τους δίνει την ευκαιρία μέσα από ευχάριστες, ενδιαφέρουσες και βιωματικές καταστάσεις που ανταποκρίνονται στις δυνατότητές τους και συμβαδίζουν με τους ρυθμούς ανάπτυξής τους, να κατακτήσουν τη γνώση. Τα παιδιά όταν παίζουν έχουν τον έλεγχο του τι ακριβώς συμβαίνει γύρω τους. Κατανοώντας λοιπόν, το τι συμβαίνει γύρω τους και στηριζόμενα στις γνώσεις που έχουν ήδη κατακτήσει ερμηνεύουν γεγονότα και καταστάσεις εμπλουτίζοντας έτσι τις γνώσεις τους (Samuelsson & Carlsson, 2008).

Το παιχνίδι των παιδιών, σε όλες του τις μορφές (ατομικό, ομαδικό, παιχνίδι κανόνων, συμβολικό, ελεύθερο, οργανωμένο), στοχεύει στη δημιουργικότητα, στην εξερεύνηση, στον πειραματισμό, στη μάθηση, στην επικοινωνία, στην κοινωνικοποίηση. Επίσης, σύμφωνα με τη θεωρία του κονστρουκτιβισμού, επιτρέπει

στα παιδιά να χτίσουν και να επεκτείνουν τη γνώση και τις δεξιότητές τους αλληλεπιδρώντας με το περιβάλλον, με τους άλλους ή και μόνοι τους (Ashiabi, 2007).

Το παιχνίδι αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των σύγχρονων Α.Π.Π.Ε., διότι, στόχος των Α.Π.Π.Ε. είναι η εκπαίδευση και η ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και το παιχνίδι παρέχει πολλές ευκαιρίες στα παιδιά για μάθηση και ανάπτυξη και απέραντες ευκαιρίες να χρησιμοποιήσουν και να εφαρμόσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους και πέρα από το Α.Π.Σ. (Wood & Attfield, 2005).

Τα σύγχρονα αναλυτικά προγράμματα υποστηρίζουν τη συνεργασία γονιών-εκπαιδευτικών. Ο ρόλος, των γονιών αλλάζει και οι γονείς συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία της μάθησης. Βοηθούν εθελοντικά στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων, μεταφέρουν στους εκπαιδευτικούς σημαντικές πληροφορίες για το χαρακτήρα, τις συνήθειες, τα ενδιαφέροντα και τις μαθησιακές εμπειρίες των παιδιών τους, κάτι που βοηθά πολύ τους εκπαιδευτικούς να γνωρίσουν καλύτερα τα παιδιά και να οργανώσουν με τέτοιο τρόπο το πρόγραμμα που να ανταποκρίνεται πλήρως στις δυνατότητες, στις ικανότητες και στα ενδιαφέροντα των παιδιών. Επίσης, οι γονείς προτρέπονται να υποστηρίξουν τη μάθηση των παιδιών και έξω από το περιβάλλον του σχολείου, δηλαδή στο σπίτι, ως συνέχεια των προσεγγίσεων που υιοθετούνται στο σχολείο (Bennett, 2004).

Πολλοί είναι οι εκπαιδευτικοί που υποστηρίζουν ότι τα προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης πρέπει να αποτελούν προέκταση της οικογένειας, να περιλαμβάνουν στοιχεία από το πολιτισμικό υπόβαθρο της οικογένειας. Οι γονείς, λοιπόν, πρέπει να έχουν ενεργό ρόλο στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου. Επίσης, πρέπει να δημιουργούν στο σπίτι ένα περιβάλλον που θα προωθή τη μάθηση και την ανάπτυξη των παιδιών αποκτώντας τις κατάλληλες δεξιότητες και πληροφορίες σχετικά με τα στάδια

ανάπτυξης και μάθησης των παιδιών. Επιπλέον, πρέπει να ενημερώνονται συνεχώς για την εξέλιξη των προγραμμάτων στο νηπιαγωγείο και για την πρόοδο των παιδιών, να συμμετέχουν εθελοντικά στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου και να βοηθούν την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να ενημερώνουν τους γονείς, για τους στόχους και τις δραστηριότητες του Α.Π. ώστε να μπορούν να τις εφαρμόζουν και στο σπίτι. Στα Α.Π. οι δραστηριότητες πρέπει να προγραμματίζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να υπερβαίνουν τα όρια της σχολικής τάξης (Spodek & Saracho, 2003).

Εκτός από το ρόλο των γονέων, στα σύγχρονα Α.Π.Π.Ε. αλλάζει και ο ρόλος των εκπαιδευτικών. Δίνεται μεγάλη σημασία στις επαγγελματικές τους δεξιότητες και στην επιστημονική τους κατάρτιση. Οι εκπαιδευτικοί μετατρέπονται σε βοηθοί, συνεργάτες και καθοδηγητές των παιδιών. Υποστηρίζουν τα παιδιά να εξερευνούν και να πειραματίζονται με τα διάφορα υλικά, να κάνουν προβλέψεις, υποθέσεις, να ανακαλύπτουν αιτίες και να λύνουν προβλήματα προκειμένου να οδηγηθούν και να ανακαλύψουν μόνα τους στη γνώση. Παρατηρούν τα παιδιά, ανακαλύπτοντας έτσι τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες τους και προσπαθούν να οργανώσουν με τέτοιο τρόπο το σχολικό περιβάλλον (εσωτερικό και εξωτερικό), να το εφοδιάσουν με τα κατάλληλα υλικά και να οργανώνουν δραστηριότητες που να ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των παιδιών. Επιπλέον, ενισχύουν την αυτονομία των παιδιών, παροτρύνοντάς τα να παίρνουν πρωτοβουλίες, να πειραματίζονται με διάφορα υλικά και να αποφασίζουν για διάφορα θέματα, όπως για παράδειγμα για τον τρόπο που θα εκτελέσουν μια δραστηριότητα κλπ. (O.E.C.D., 2004. Page, 2000).

Επιπλέον μέσα από τα σύγχρονα αναλυτικά προγράμματα προωθούνται ίσες ευκαιρίες μάθησης για όλα τα παιδιά. Παιδιά από άλλες χώρες, από χαμηλά κοινωνικό-οικονομικά περιβάλλοντα και παιδιά με μαθησιακά προβλήματα έχουν τις

ίδιες ευκαιρίες μάθησης (Bennett, 2004). Το πρόγραμμα στο νηπιαγωγείο πρέπει να είναι με τέτοιο τρόπο οργανωμένο ώστε να ανταποκρίνεται και στις μεμονωμένες απαιτήσεις κάθε παιδιού, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων των παιδιών που χρειάζονται πρόσθετη υποστήριξη ή έχουν ιδιαίτερες ανάγκες ή ικανότητες, με στόχο να «εξαλειφτούν» οι διαφορές που μπορεί να υπάρχουν μεταξύ των παιδιών εξαιτίας, της φυλής τους, του πολιτισμού τους, του φύλου τους, των δυνατοτήτων τους (Jalongo et al., 2004).

Για περισσότερο από τρεις δεκαετίες, τα σχολεία στις Η.Π.Α. αλλά και στην Ευρώπη έχουν εστιάσει στη συνεκπαίδευση όλων των παιδιών. Στόχος τους είναι η ενσωμάτωση των παιδιών με και χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην ίδια τάξη. Τα συμπεράσματα από έρευνες έδειξαν ότι η εκπαιδευτική αυτή ρύθμιση είναι αποτελεσματική καθώς τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μαθαίνουν να λειτουργούν όπως τα παιδιά χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, και ταυτόχρονα τα παιδιά χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μαθαίνουν να σέβονται τις ατομικές διαφορές. Η τάση αυτή οδηγεί στο να τροποποιήσουν οι εκπαιδευτικοί το πρόγραμμα διδασκαλίας, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις όλων των παιδιών. Επίσης, απαιτεί τη χρήση βοηθητικού προσωπικού που θα βοηθά τον εκπαιδευτικό να αντιμετωπίσει τις ιδιαίτερες δυσκολίες αυτών των παιδιών. Η ενσωμάτωση λοιπόν των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις τάξεις προσχολικής εκπαίδευσης, απαιτεί το σχεδιασμό ενός αναλυτικού προγράμματος που να ενσωματώνει και τα εξατομικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα (Spodek & Saracho, 2003).

Σημαντικό ρόλο στη διαδικασία της μάθησης των παιδιών, διαδραματίζει και το περιβάλλον. Το σχολικό περιβάλλον έχει ιδιαίτερη παιδαγωγική σημασία και επηρεάζει σημαντικά τη μάθηση των παιδιών (Candini, 2000). Τα παιδιά εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους όταν συμμετέχουν τα ίδια σε διαδικασίες διερεύνησης

της γνώσης, δηλαδή όταν την ανακαλύπτουν μόνα τους, μέσα από βιωματικές-διερευνητικές δραστηριότητες. Η τάξη λοιπόν, θα πρέπει να είναι διαμορφωμένη με τέτοιο τρόπο και να περιέχει τα κατάλληλα υλικά που θα ενθαρρύνουν τα παιδιά στην εξερεύνηση και στην ανακάλυψη της γνώσης (Spodek & Saracho, 2003).

Τα σύγχρονα Α.Π.Π.Ε. υποστηρίζουν ότι το σχολικό περιβάλλον πρέπει να παρέχει στα παιδιά ασφάλεια και να αντανακλά τα βιώματα και τις εμπειρίες τους ώστε να τα κάνει να νοιώθουν οικεία και άνετα μέσα σε αυτό. Επίσης, πρέπει να είναι με τέτοιο τρόπο οργανωμένο και να περιλαμβάνει τα κατάλληλα υλικά ώστε να ελκύει το ενδιαφέρον των παιδιών και να τα παρακινεί να εξερευνήσουν και να ανακαλύψουν μόνα τους τη γνώση. Επιπλέον, πρέπει να ενισχύει τη φυσική, διανοητική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών και να συνδέει τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους με τις καινούργιες (Jalongo, et all. 2004).

Επιπλέον τα σύγχρονα Α.Π.Π.Ε. εισάγουν τον Η/Υ στις τάξεις της προσχολικής εκπαίδευσης. Αρχικά, όταν οι Η/Υ εισήχθησαν στην προσχολική εκπαίδευση, οι εκπαιδευτικοί ανησύχησαν για την καταλληλότητά και την ωφελιμότητα τους στα μικρά παιδιά. Πίστευαν ότι η χρήση των Η/Υ από τα παιδιά μέσα στην τάξη θα περιόριζε τη συνεργασία μεταξύ τους και θα μείωνε το χρόνο για μάθηση μέσω του παιχνιδιού και την απόκτηση εμπειριών μέσα από την επαφή τους με τα υλικά. Οι Η/Υ όμως στις προσχολικές τάξεις που χρησιμοποιήθηκαν κατάφεραν να εμπλουτίσουν το καθημερινό πρόγραμμα και να καλλιεργήσουν τη μάθηση των μικρών παιδιών, όταν φυσικά χρησιμοποιούνταν κατάλληλα και γινόταν σωστή επιλογή του λογισμικού που χρησιμοποιούνταν κάθε φορά. Επίσης, ενθάρρυναν τα παιδιά να δουλεύουν ομαδικά, τα παιδιά σε μικρές ομάδες συνεργάζονταν μεταξύ τους για να δουλέψουν στον Η/Υ. Δεδομένου, λοιπόν, ότι ζούμε στην εποχή των Η/Υ τα παιδιά πρέπει να έρθουν σε επαφή και να χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες από

τα πρώτα χρόνια της ζωής τους και τα Αναλυτικά Προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης θα πρέπει να προωθούν τη χρήση των Η/Υ στο νηπιαγωγείο (Spodek & Saracho, 2003).

Άλλο χαρακτηριστικό των σύγχρονων αναλυτικών προγραμμάτων αποτελούν και οι εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης. Οι σύγχρονες τάσεις της εκπαίδευσης επηρέασαν και την αξιολόγηση. Σύγχρονες επιστημονικές απόψεις υποστηρίζουν ότι η μάθηση δεν είναι αφενός γραμμική και αφετέρου ατομική υπόθεση, αλλά μια συνεχής διαδικασία οικοδόμησης γνώσεων που επηρεάζεται άμεσα από το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο συντελείται, δημιουργήθηκε λοιπόν, η ανάγκη για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών αξιολόγησης για τα παιδιά (Ματσαγούρας, 2002). Οι μορφές αυτές εμφανίζονται στην παγκόσμια βιβλιογραφία με διάφορους όρους, όπως: «εναλλακτική», «αυθεντική» ή «άμεση» αξιολόγηση. Η αξιολόγηση αυτή πραγματοποιείται μαζί με το παιδί και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της καθημερινότητας της τάξης. Τα παιδιά αξιολογούνται βάσει των πρωτογενών πηγών (τα έργα τους) και δίνεται μεγάλη έμφαση στη διαδικασία κατάκτησης της γνώσης (Ντολιοπούλου & Γουργιώτου, 2008).

Συνεπώς, η αξιολόγηση στο νηπιαγωγείο δεν περιορίζεται στην απάντηση της νηπιαγωγού για το αν η εργασία των παιδιών είναι σωστή ή λάθος. Αλλά, αποτελεί μια συστηματική διαδικασία απόκτησης πληροφοριών μέσα από την παρατήρηση, τις συνεντεύξεις, τους φακέλους εργασίας των παιδιών (portfolio), οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να σχηματιστούν κρίσεις σχετικά με τα χαρακτηριστικά των παιδιών. Συνεπώς οι παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση είναι τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών αυτής της ηλικίας, οι προσπάθειές τους, καθώς και τα επιτεύγματά τους, μέσα από μια καθημερινή διαδικασία συγκέντρωσης πληροφοριών που αποσκοπεί στην απόκτηση μιας

αντιπροσωπευτικής εικόνας των ικανοτήτων και της προόδου των παιδιών (Κακανά, 2008).

Στη διεθνή βιβλιογραφία, ως αποτελεσματικές και ως αναπτυξιακά κατάλληλες μορφές αξιολόγησης για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας θεωρούνται ο φάκελος εργασιών του παιδιού (portfolio) και η συστηματική παρατήρηση (Bredenkamp & Copple, 1998).

Ανακεφαλαιώνοντας, τα αναλυτικά προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης είναι παιδοκεντρικά, τοποθετούν δηλαδή το παιδί στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας και σέβονται τις ατομικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντά του. Εισάγουν τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης, η γνώση δηλαδή προσεγγίζεται ολιστικά και όχι τεμαχισμένη σε διαφορετικές γνωστικές περιοχές. Περιλαμβάνουν στόχους που προωθούν την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών (σωματική, συναισθηματική, κοινωνική και γνωστική). Δίνουν μεγάλη σημασία στο παιχνίδι ως μέσο κατάκτησης της γνώσης και προωθούν την ενεργό και διερευνητική μάθηση. Υποστηρίζουν τη συνεργασία γονιών-εκπαιδευτικών, θέλουν έναν εκπαιδευτικό που να είναι βοηθός, συνεργάτης και καθοδηγητής των παιδιών και παρέχουν ίσες ευκαιρίες μάθησης για όλα τα παιδιά. Υποστηρίζουν ένα μαθησιακό περιβάλλον πλούσιο σε ερεθίσματα που προωθεί την εξερεύνηση, την ανακάλυψη και αντανάκλα τα βιώματα και τις εμπειρίες όλων των παιδιών. Εισάγουν τον Η/Υ στις προσχολικές τάξεις και περιλαμβάνουν εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης που εστιάζονται στη διαδικασία κατάκτησης της γνώσης από τα παιδιά.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται συγκριτικές έρευνες που προσδιορίζουν τα χαρακτηριστικά Αναλυτικών Προγραμμάτων Προσχολικής Εκπαίδευσης ορισμένων Ευρωπαϊκών και άλλων χωρών.

1.2.2. Αναλυτικά Προγράμματα Προσχολικής Εκπαίδευσης Ευρωπαϊκών και άλλων χωρών

Οι Bertram & Pascal (2002) σε έρευνά τους μελέτησαν τα αναλυτικά προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης 20 Ευρωπαϊκών και άλλων χωρών (Αυστραλία, Καναδά, Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Ιαπωνία, Κορέα, Ολλανδία, Νέα Ζηλανδία, Βόρεια Ιρλανδία, Σιγκαπούρη, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Ουαλία και Χονγκ Κονγκ) και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η πιο συνηθισμένη μορφή οργάνωσης των αναλυτικών προγραμμάτων είναι αυτή που βασίζεται σε γνωστικά αντικείμενα, όπως: μαθηματικά, γλώσσα, φυσικές επιστήμες, φυσική αγωγή και άλλα.

Επίσης, τα περισσότερα αναλυτικά προγράμματα των χωρών αυτών παρουσιάζουν ορισμένα κοινά σημεία, στο σύνολο των αρχών που παρέχουν τη θεωρητική και φιλοσοφική υποστήριξή τους, στις παιδαγωγικές προσεγγίσεις και στην αξιολόγηση. «Ορισμένες από τις αρχές που είναι κοινές σε όλα τα αναλυτικά και προγράμματα, είναι οι εξής:

- το παιδί τοποθετείται στο κέντρο της εκπαίδευσης
- δίνεται μεγάλη σημασία στη συνεργασία με τους γονείς
- προωθείται η ολιστική προσέγγιση της γνώσης
- δίνεται μεγάλη σημασία στο ρόλο του παιχνιδιού, στην ενεργό και διερευνητική μάθηση
- δίνεται έμφαση στην κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού
- προωθείται η αυτονομία και η ανεξαρτησία του μαθητή
- παρέχονται ίσες ευκαιρίες μάθησης σε όλα τα παιδιά» (Bertram & Pascal, 2002, σελ.35)

Οι κοινές παιδαγωγικές προσεγγίσεις είναι η συνεργατική μάθηση και η μάθηση μέσα από το παιχνίδι. Επίσης, τα Α.Π.Π.Ε. των χωρών αυτών αντιμετωπίζουν και το ρόλο του εκπαιδευτικού με τον ίδιο τρόπο. Ο εκπαιδευτικός προσπαθεί να διευκολύνει, να υποστηρίξει και να καθοδηγήσει τη μάθηση, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τις ανάγκες όλων των παιδιών κατά την οργάνωση της διδασκαλίας.

Όσον αφορά την αξιολόγηση, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η αξιολόγηση στηρίζεται σε μια σειρά από στρατηγικές όπως, η παρατήρηση, οι αναπτυξιακοί πίνακες ελέγχου, οι βιντεοσκοπήσεις, το portfolio, οι συζητήσεις με τους γονείς και τα ίδια τα παιδιά.

Επίσης, η ίδια έρευνα των Bertram & Pascal (2002) έδειξε ότι αρκετές από αυτές τις χώρες έχουν άλλο αναλυτικό πρόγραμμα για παιδιά τα 0-3 ετών και άλλο για τα παιδιά 3-6 ετών. Τα αναλυτικά προγράμματα που απευθύνονται στα παιδιά 0-3 ετών εστιάζονται κυρίως στο ρυθμό ανάπτυξης του κάθε παιδιού, στα ενδιαφέροντα και στις ανάγκες του και δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην κοινωνική και συναισθηματική ευημερία των παιδιών.

Από την άλλη πλευρά τα αναλυτικά προγράμματα που απευθύνονται στα παιδιά 3-6 ετών είναι περισσότερο δομημένα και οι τομείς μάθησης που περιλαμβάνουν, δίνουν έμφαση στην προσωπική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού, στην επικοινωνία, τη γλώσσα, την ανάγνωση και τη γραφή, στα μαθηματικά, στη γνώση και στην κατανόηση του κόσμου, στη φυσική και δημιουργική ανάπτυξη. Επίσης, ένα μεγάλο μέρος του προγράμματος, αφορά την εκπαίδευση των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, την πολυπολιτισμική εκπαίδευση, καθώς και την εκπαίδευση των παιδιών που έχουν διαφορετική γλώσσα από τη χώρα υποδοχής.

Συγκριτική μελέτη των Wertfein, Spies-Kofler & Becker-Stoll, (2009) έδειξε ότι τα τελευταία χρόνια πολλές χώρες της Ευρώπης αναθεώρησαν τα υπάρχοντα Α.Π.

προσχολικής εκπαίδευσης ή εισήγαγαν νέα, συμπεριλαμβάνοντας στις αρχές και στους στόχους των προγραμμάτων αυτών τα παιδιά ηλικίας κάτω των τριών ετών. Τέτοιες χώρες είναι η Δανία (2006), η Αγγλία (2003/2008), η Φιλανδία (2003), η Γερμανία (2003) και η Νορβηγία (1996/2006).

Επίσης, η μελέτη έδειξε ότι τα Α.Π. των χωρών αυτών απεικονίζουν τις πρόσφατες αλλαγές στις ιδέες για την εκμάθηση των μικρών παιδιών, την αποτελεσματική παιδαγωγική και το ρόλο της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας στην κοινωνία. Τα προγράμματα αυτά ακολουθούν το παιδί, στηρίζονται δηλαδή στις εμπειρίες των παιδιών, δίνουν έμφαση στη συνεργασία με τους γονείς, στη σημασία του παιχνιδιού, προωθούν την αυτονομία των παιδιών και παρέχουν ίσες ευκαιρίες μάθησης. Η συναισθηματική και κοινωνική ευημερία αποτελεί το κλειδί για την αποτελεσματική διαδικασία μάθησης αυτής της ηλικίας (Wertfein et al., 2009).

Σε έρευνα που πραγματοποίησε ο Οργανισμός για την Εκπαίδευση και Φροντίδα των Μικρών Παιδιών (O.E.C.D., 2001) και στην οποία συμμετείχαν χώρες από όλο τον κόσμο φάνηκε ότι ειδικά στην Ευρώπη υπάρχουν δύο διαφορετικοί τρόποι προσέγγισης των Α.Π. προσχολικής εκπαίδευσης: Η προ-δημοτική και η κοινωνικο-παιδαγωγική παράδοση.

Η κοινωνικο-παιδαγωγική παράδοση ακολουθείται από την Νορβηγία και τις χώρες της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης (πλην της Δανίας). Η κοινωνικο-παιδαγωγική παράδοση προσεγγίζεται μέσα από Α.Π. που περιλαμβάνουν τις βασικές αρχές και αξίες που θα έπρεπε να εξασφαλίζουν τα κέντρα εκπαίδευσης των μικρών παιδιών και τις αναγκαίες προϋποθέσεις που πρέπει να έχει ένα Α.Π.Π.Ε., έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ανάπτυξη και η μάθηση των παιδιών. Επίσης, περιλαμβάνουν μια σύντομη παρουσίαση του περιεχόμενου και της προσδοκώμενης προόδου (ικανότητες, γνώσεις, στάσεις, αξίες) των παιδιών σε κάθε αναπτυξιακή περιοχή, και

τις παιδαγωγικές οδηγίες που υπογραμμίζουν τις διαδικασίες μέσα από τις οποίες τα παιδιά πετυχαίνουν τους επιδιωκόμενους στόχους (βιωματική μέθοδος μάθησης, παιγνιώδης μάθηση, εμπλοκή των παιδιών στην παιδαγωγική διαδικασία), καθώς και τον ρόλο των παιδαγωγών στην οργάνωση και υποστήριξη αυτών των διαδικασιών.

Η προ-δημοτική παράδοση ακολουθείται από χώρες όπως το Βέλγιο, η Ιρλανδία, η Ολλανδία και η Αγγλία και εκφράζεται μέσα από Α.Π. με προκαθορισμένους στόχους και μαθησιακά πρότυπα τα οποία στοχεύουν στην οργανωμένη διδασκαλία και τα παραγόμενα από τα παιδιά αποτελέσματα. Επίσης, η αξιολόγηση του κάθε παιδιού γίνεται σύμφωνα με προκαθορισμένους στόχους (O.E.C.D., 2001).

Στη συνέχεια στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται μία σύντομη παρουσίαση της προσχολικής εκπαίδευσης και των Αναλυτικών Προγραμμάτων Προσχολικής Εκπαίδευσης της Ελλάδας και της Αγγλίας, προκειμένου να γνωρίσουμε τον τρόπο λειτουργίας της προσχολικής εκπαίδευσης των χωρών αυτών.

Κεφάλαιο 2^ο

2. Σύντομη παρουσίαση της προσχολικής εκπαίδευσης και των Α.Π.Π.Ε. της Ελλάδας και της Αγγλίας

Πριν περάσουμε στη σύγκριση των Α.Π.Π.Ε. της Ελλάδας και της Αγγλίας θα παρουσιάσουμε περιληπτικά το θεσμικό πλαίσιο της προσχολικής εκπαίδευσης των χωρών αυτών, καθώς και τα Α.Π.Π.Ε. που χρησιμοποιούν.

2.1. Προσχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα η προσχολική εκπαίδευση ανήκει στον κύκλο της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και υλοποιείται στο Νηπιαγωγείο το οποίο ως σχολικό ίδρυμα παρέχει προσχολική εκπαίδευση. Απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας από τεσσάρων ετών και διαρκεί δύο χρόνια. Με το άρθρο 73 του Νόμου 3518/2006 η φοίτηση στα νηπιαγωγεία είναι υποχρεωτική για τα παιδιά πέντε (5) ετών και προαιρετική για τα παιδιά τεσσάρων (4) ετών. Υπάρχουν κρατικά και ιδιωτικά Νηπιαγωγεία. Στα κρατικά Νηπιαγωγεία η φοίτηση παρέχεται δωρεάν. Η σχολική ζωή, όμως, των μαθητών μπορεί να ξεκινήσει από την ηλικία των 2,5 ετών σε ιδρύματα (ιδιωτικά και δημόσια) που ονομάζονται Βρεφονηπιακοί Παιδικοί Σταθμοί. Ορισμένοι Βρεφονηπιακοί Παιδικοί σταθμοί διαθέτουν και Νηπιακά Τμήματα που λειτουργούν παράλληλα προς τα Νηπιαγωγεία (Το Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα).

2.2. Προσχολική εκπαίδευση στην Αγγλία

Στην Αγγλία η προσχολική εκπαίδευση είναι γνωστή με πολλούς όρους: «early years», «nursery», «pre-school» ή «pre-primary» education. Τα σχολικά πρότυπα (School Standards) και ο νόμος του 1998 (Framework Act, 1998) καθόρισαν την προσχολική εκπαίδευση ως πλήρους (full-time) ή μερικής απασχόλησης (part-time) εκπαίδευση και αφορά παιδιά που δεν έχουν φτάσει στην υποχρεωτική σχολική ηλικία (μετά τα πέμπτα γενέθλια). Η προσχολική εκπαίδευση στη Αγγλία δεν είναι υποχρεωτική. Για τα παιδιά έως τριών (3) ετών η εκπαίδευση παρέχεται κατά ένα μεγάλο μέρος από ιδιωτικούς και εθελοντικούς τομείς. Για τα παιδιά από 3-5 ετών η εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν στους χρηματοδοτούμενος από το κράτος παιδικούς σταθμούς (maintained nursery schools), στα Νηπιαγωγεία (nursery classes) και στις τάξεις υποδοχής (reception classes) που βρίσκονται μέσα στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και από ιδιωτικούς και εθελοντικούς τομείς (INCA, 2009).

2.3. Ελληνικό Α.Π. προσχολικής εκπαίδευσης

Το Ελληνικό Αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για το Νηπιαγωγείο είναι το «Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (ΔΕΠΠΣ)» το οποίο θεσμοθετήθηκε το 2003 (ΦΕΚ 303 & 304/13-3-2003) και ήρθε να αντικαταστήσει το Αναλυτικό πρόγραμμα του 1989. «Είναι ένα οργανωμένο σύστημα εργασίας το οποίο σκιαγραφεί το τι θα πρέπει να μάθουν τα παιδιά, τις διαδικασίες με τις οποίες επιτυγχάνονται οι γενικές επιδιώξεις που καθορίζονται και το τι πρέπει να κάνει ο εκπαιδευτικός και ταυτόχρονα θέτει το πλαίσιο μέσα στο οποίο πραγματοποιείται η μάθηση και η διδασκαλία» (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).

Συγκεκριμένα περιλαμβάνει τις αρχές πάνω στις οποίες στηρίζεται και οι οποίες εκφράζουν τη φιλοσοφία του, προσδιορίζει τις κατευθύνσεις των προγραμμάτων

σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων που αποτελούν το περιεχόμενο, δηλαδή το αντικείμενο της μάθησης, τις γενικές επιδιώξεις των προγραμμάτων αυτών, τη μεθοδολογία, δηλαδή τον τρόπο προσέγγισης των γενικών επιδιώξεων και την αξιολόγηση (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).

2.4. Αγγλικό Α.Π. προσχολικής εκπαίδευσης

Το Αγγλικό Αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για την προσχολική εκπαίδευση είναι το «Statutory Framework for the Early Years Foundation Stage (EYFS)» το οποίο εισήχθη το Σεπτέμβριο του 2008 ως αποτέλεσμα του νόμου Childcare Act 2006. Το EYFS περιλαμβάνει πληροφορίες για την προσοχή, την εκμάθηση και την ανάπτυξη των παιδιών από τη γέννησή τους έως την ηλικία των 5 ετών και είναι υποχρεωτικό για όλα τα σχολεία και τους χώρους φροντίδας παιδιού. Στηρίζεται και περιλαμβάνει πληροφορίες από το «Curriculum Guidance for the Foundation Stage (2000)», το «Birth to Three Matters Framework (2002)» και το «National Standards for Under 8s Daycare and Childminding (2003)», τα οποία αντικαταστάθηκαν από το EYFS.

Το Statutory Framework for the EYFS, περιλαμβάνει στοιχεία για το φιλοσοφικό του πλαίσιο. Επίσης, περιλαμβάνει τις περιοχές μάθησης και ανάπτυξης και τους στόχους αυτών, πληροφορίες για τη μεθοδολογία ανάπτυξης των δραστηριοτήτων, τις βασικές αρχές στις οποίες στηρίζονται οι εκπαιδευτικοί για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων, τις ρυθμίσεις αξιολόγησης, στοιχεία για το ρόλο των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια του καθημερινού προγράμματος, καθώς και πληροφορίες για την οργάνωση του χώρου και για τον κατάλληλο εξοπλισμό αλλά και για την αναλογία παιδιών εκπαιδευτικού (EYFS, 2008).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3. *Μεθοδολογία*

Στο κεφάλαιο αυτό παρατίθεται η μεθοδολογική διαδικασία που ακολουθήθηκε με σκοπό να διερευνηθεί το ερευνητικό ερώτημα. Πρόκειται για μια ποιοτική έρευνα, όπου γίνεται ανάλυση περιεχομένου σε δύο Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται ο σκοπός και οι στόχοι της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα-υποθέσεις, το δείγμα, η μέθοδος και η διαδικασία που ακολουθήθηκε.

3.1. Σκοπός της έρευνας

Από την παρουσίαση των θεωρητικών αρχών και των ερευνητικών δεδομένων που προηγήθηκε, γίνεται φανερός ο σημαντικός ρόλος που κατέχουν τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών στην εκπαιδευτική διαδικασία, και η σημασία της συνεχόμενης αναβάθμισής τους, προκειμένου να υποστηρίξουν μία εκπαιδευτική διαδικασία που θα βοηθά τα παιδιά να αποκτούν κατάλληλες γνώσεις, δεξιότητες και αξίες ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν εύκολα στις απαιτήσεις της κάθε κοινωνίας και να επιβιώσουν μέσα σε αυτή.

Επίσης, γίνεται φανερή η επίδραση των Α.Π.Π.Ε. στη ζωή των παιδιών, τώρα αλλά και στο μέλλον, καθώς η προσχολική εκπαίδευση είναι η βαθμίδα εκπαίδευσης που θέτει τα θεμέλια για μια υγιή και ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού. Το παιδί σε αυτή τη βαθμίδα εκπαίδευσης κατακτά γνώσεις και δεξιότητες που θα το βοηθήσουν

να έχει μια υγιή και επιτυχημένη μελλοντική ζωή. Για το λόγο αυτό τα Α.Π.Π.Ε. θα πρέπει να είναι με τέτοιο τρόπο σχεδιασμένα που να υποστηρίζουν την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού και να θέτουν τα θεμέλια για μία επιτυχημένη εκπαιδευτική διαδικασία.

Μέσα από την έρευνα αυτή θα προσπαθήσουμε να μελετήσουμε το Ελληνικό Α.Π.Π.Ε. να προσδιορίσουμε τα χαρακτηριστικά του και να το συγκρίνουμε με ένα Α.Π.Π.Ε. μιας άλλης χώρας, συγκεκριμένα με το Αγγλικό Α.Π.Π.Ε..

Σκοπός, λοιπόν, της παρούσας έρευνας είναι η σύγκριση των Α.Π.Π.Ε. της Ελλάδας και της Αγγλίας. Συγκεκριμένα, στόχος της έρευνας είναι να συγκρίνει το Ελληνικό Α.Π.Π.Ε. (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) σε σχέση με το Αγγλικό (EYFS) που έχει πρόσφατα αναμορφωθεί (2008) και να προσδιορίσει τις ομοιότητες και τις διαφορές τους.

3.2. Υποθέσεις

Λαμβάνοντας υπόψη μας ότι το Αγγλικό Α.Π.Π.Ε. χαρακτηρίζεται ως πρόγραμμα με προ-δημοτική παράδοση και περιλαμβάνει στις αρχές και στους στόχους του και παιδιά ηλικίας κάτω των τριών ετών, όπως αναφέρθηκε στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, στοιχεία που δεν χαρακτηρίζουν το Ελληνικό Α.Π.Π.Ε., υποθέτουμε ότι τα δύο Α.Π.Σ. Προσχολικής Εκπαίδευσης θα παρουσιάζουν μεταξύ τους αρκετές διαφορές αλλά και ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά τους.

3.3. Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν το Ελληνικό Α.Π.Π.Ε.: «Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (Δ.Ε.Π.Π.Σ.), 2003» και το Αγγλικό Α.Π.Π.Ε.: «Statutory Framework for the Early Years Foundation Stage (EYFS), 2008».

3.4. Διαδικασία

Από τη στιγμή που η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στην κριτική ανάλυση δύο Α.Π., θεωρήθηκε ότι η κατάλληλη ερευνητική μέθοδο που θα βοηθούσε στην ανάλυση των δύο αυτών κειμένων και θα έδινε απάντηση στο ερευνητικό μας ερώτημα είναι η ανάλυση περιεχομένου, μια μέθοδο κατάλληλη για την ανάλυση λεκτικών, προφορικών και γραπτών δεδομένων (Mayring, 2000).

Επιπλέον, σύμφωνα με τον Stemler (2001), η ανάλυση περιεχομένου επιτρέπει στους ερευνητές να «κοσκινίσουν» ένα κείμενο που περιέχει μεγάλο όγκο πληροφοριών και να εστιάσουν στα πιο σημαντικά σημεία του, οργανώνοντάς τα σε κατηγορίες ανάλογα με το περιεχόμενό τους, με αποτέλεσμα να γίνεται πιο εύκολη η μελέτη και η ερμηνεία τους αλλά και η εξαγωγή συμπερασμάτων.

Για να αναλύσουμε και να συγκρίνουμε τα δύο Α.Π.Π.Ε. και να παρουσιάσουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές τους εστιαστήκαμε σε εννέα σημαντικά τους σημεία και δημιουργήσαμε εννέα άξονες σύγκρισης. Ορισμένοι από τους άξονες αυτούς αποτελούν τα βασικά στοιχεία της δομής των αναλυτικών προγραμμάτων με μορφή curriculum και ορισμένοι αποτελούν συστατικά μέρη των αναλυτικών προγραμμάτων προσχολικής εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα θα μελετήσουμε το περιεχόμενο μάθησης, τις γενικές επιδιώξεις και τους στόχους, τις προτεινόμενες διδακτικές προσεγγίσεις και τον τρόπο αξιολόγησης, που αποτελούν σύμφωνα με τον Westphalen (1998) δομικά στοιχεία των αναλυτικών προγραμμάτων με μορφή curriculum. Επίσης, θα μελετήσουμε το φιλοσοφικό τους πλαίσιο, το ρόλο των εκπαιδευτικών, τη συμμετοχή των γονιών στη μαθησιακή διαδικασία, την οργάνωση του χώρου και τον εξοπλισμό και την αναλογία παιδιών-εκπαιδευτικού που αποτελούν συστατικά μέρη των Α.Π.Π.Ε..

Αρχικά, γίνεται παρουσίαση του περιεχομένου των εννέα αξόνων και των δύο Αναλυτικών Προγραμμάτων, συγκεκριμένα παρουσιάζεται το φιλοσοφικό πλαίσιο, το περιεχόμενο, οι μαθησιακές επιδιώξεις και οι στόχοι, οι προτεινόμενες διδακτικές προσεγγίσεις, ο τρόπος αξιολόγησης, ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη μαθησιακή διαδικασία, η συμμετοχή των γονέων στη μαθησιακή διαδικασία, η οργάνωση του χώρου και η αναλογία παιδιών-εκπαιδευτικού και στη συνέχεια γίνεται η σύγκρισή τους και παρουσιάζονται οι ομοιότητες και οι διαφορές τους.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4. Αποτελέσματα- Συμπεράσματα

4.1. Αποτελέσματα

4.1.1. Ως προς το φιλοσοφικό πλαίσιο

Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.), για το νηπιαγωγείο προκειμένου να είναι αναπτυξιακά κατάλληλο και αποτελεσματικό για όλα τα παιδιά του νηπιαγωγείου στηρίζεται σε ορισμένες αρχές οι οποίες εκφράζουν τις σύγχρονες τάσεις στη φιλοσοφία των προγραμμάτων σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο και αναδεικνύουν δεξιότητες, στάσεις και αξίες οι οποίες θεωρούνται ουσιώδεις και αφορούν: την αναγνώριση και το σεβασμό του άλλου, του διαφορετικού, την ένταξη των παιδιών των μεταναστών, την ανάπτυξη της αυτονομίας και της αυτοαντίληψης, την αναγνώριση διαφορετικών ικανοτήτων, ενδιαφερόντων, εμπειριών, βιωμάτων, την αλληλεπίδραση, τη συνεργασία, την επικοινωνία, την ικανότητα να ερευνούν, να παρατηρούν, να πειραματίζονται, να ανακαλύπτουν, να επιλύουν προβλήματα, την ικανότητα να μαθαίνουν παίζοντας, την αξιοποίηση των ποικίλων πηγών πληροφόρησης, την έκφραση με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους.

Πρωθεί την ολιστική προσέγγιση της γνώσης, δηλαδή η γνώση προσεγγίζεται ως ολότητα και όχι τεμαχισμένη σε διαφορετικές γνωστικές περιοχές. Είναι παιδοκεντρικό και τοποθετεί το παιδί στο κέντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Στηρίζεται στη θεωρία της «Ζώνης της Επικείμενης Ανάπτυξης» του Vygotsky, για το λόγο αυτό κατά το σχεδιασμό του προγράμματος λαμβάνει υπόψη τα ενδιαφέροντα των παιδιών και τις προηγούμενες μαθησιακές και κοινωνικές τους εμπειρίες και τις αξιοποιεί θετικά ως αφορμές για περαιτέρω επεξεργασία που θα τα βοηθήσει να μεταβούν στο επόμενο στάδιο ανάπτυξης.

Επίσης, στηρίζεται στη θεωρία του Vygotsky για το παιχνίδι. Δίνει μεγάλη σημασία στο παιχνίδι και το χρησιμοποιεί ως μέσο για την ανάπτυξη και τη μάθηση των παιδιών. Επιπλέον, το παιχνίδι αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της μεθοδολογίας του.

Επιπλέον, το Δ.Ε.Π.Π.Σ. υποστηρίζει μια εκπαιδευτική διαδικασία κατά την οποία τα παιδιά παίρνουν το λόγο, αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, γίνονται αυτόνομα, εξερευνούν και ανακαλύπτουν. Μία εκπαιδευτική διαδικασία που παραπέμπει στο έργο του Piaget. Με βάση αυτό υποστηρίζει ότι η κατάκτηση της γνώσης είναι μια ενεργητική διαδικασία και ότι τα παιδιά οικοδομούν σταδιακά τη γνώση τους μέσα από τη δική τους δραστηριότητα και μέσα από την εξερεύνηση των αντικειμένων. Επίσης, ενθαρρύνει τα παιδιά να γίνονται όλο και πιο αυτόνομα απέναντι στους ενήλικους, να εκφράζουν τις ιδέες και τις απόψεις τους, να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και να γίνονται όλο και πιο περίεργα.

Επίσης, προωθεί τη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών και μεταξύ των εκπαιδευτικών και των γονιών. Επιδιώκει τη συμμετοχή των γονιών στη μαθησιακή διαδικασία και υποστηρίζει έναν εκπαιδευτικό βοηθό και συνεργάτη των παιδιών.

Ο εκπαιδευτικοί προκειμένου να οργανώσουν ένα πρόγραμμα που θα υποστηρίζει τις αρχές του Δ.Ε.Π.Π.Σ., μπορούν να συμβουλευονται το «Οδηγός Νηπιαγωγού. Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί, Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης», ένα εγχειρίδιο που περιλαμβάνει μια βάση θεωρητικής και μεθοδολογικής υποστήριξης που βοηθά των

εκπαιδευτικό να κατανοήσει και να υποστηρίξει στο πρόγραμμά του τις αρχές του Δ.Ε.Π.Π.Σ., καθώς και παραδείγματα σχεδιασμού και ανάπτυξης δεξιοτήτων.

Το Δ.Ε.Π.Π.Σ. για την επίτευξη των σκοπών του, που είναι η ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων, σωματική, συναισθηματική, νοητική και κοινωνική, δίνει έμφαση στις ανάγκες, στις ικανότητες, στις κλίσεις, στις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες των παιδιών. Ενισχύει την αλληλεπίδραση των παιδιών μεταξύ τους και προωθεί το άνοιγμα του σχολείου προς την κοινωνία.

Το Statutory Framework for the Early Years Foundation Stage (EYFS) είναι ένα παιδοκεντρικό πρόγραμμα που βασίζεται στην κατάκτηση της γνώσης μέσα από το παιχνίδι και προωθεί την ολιστική προσέγγιση της γνώσης. Επίσης, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην πρόωμη εκπαίδευση των μαθηματικών και του εγγραμματισμού (γραφή, ανάγνωση).

Τα θεμέλια του Α.Π. προσχολικής ηλικίας της Αγγλίας στηρίζονται στις θεωρίες των Froebel, Montessori, Mc Millan και Isaacs. Οι θεωρίες αυτές συγκλίνουν στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μικρών παιδιών και της αυτονομίας τους. Προωθεί, λοιπόν, μία εκπαίδευση που βασίζεται στις ατομικές ανάγκες και στα ενδιαφέροντα των παιδιών και σέβεται τα ατομικά δικαιώματα κάθε παιδιού (Curtis, 1998).

Σκοπός του EYFS είναι να εξασφαλίσει στα παιδιά μία ασφαλή και χαρούμενη παιδική ηλικία που θα αποτελέσει τη βάση για την καλύτερη ανάπτυξη των ικανοτήτων και των ταλέντων τους. Συγκεκριμένα, υποστηρίζει ότι κάθε παιδί αξίζει να έχει το καλύτερο δυνατό ξεκίνημα στη ζωή του και ότι οι εμπειρίες των πρώτων χρόνων της ζωής έχουν μεγάλη επίδραση στη μελλοντική ζωή.

Υποστηρίζει τη μάθηση που πραγματοποιείται μέσω του παιχνιδιού σε ένα περιβάλλον πλούσιο σε ερεθίσματα. Στηρίζεται στην άποψη ότι τα παιδιά μαθαίνουν

μέσα από το ελεύθερο παιχνίδι σε ένα περιβάλλον που παρέχει ευκαιρίες για διερεύνηση.

Προωθεί επίσης την ολιστική προσέγγιση της γνώσης. Υποστηρίζει ότι κάθε περιοχή μάθησης και ανάπτυξης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση των παιδιών, αλλά καμία από αυτές τις περιοχές μάθησης και ανάπτυξης δεν μπορεί να διδαχθεί χωριστά ή να είναι απομονωμένη η μία από την άλλη. Έτσι, μία δραστηριότητα μπορεί να εστιάζεται σε μία συγκεκριμένη περιοχή μάθησης και ανάπτυξης, η ίδια όμως η διαδικασία μάθησης θα αγγίζει και τις υπόλοιπες.

Για μια αποτελεσματική εκπαίδευση που θα εξασφαλίσει στα παιδιά μια χαρούμενη παιδική ηλικία και την καλύτερη ανάπτυξη των ικανοτήτων και των ταλέντων τους, το EYFS λαμβάνει υπόψη ότι τα παιδιά αναπτύσσονται και μαθαίνουν με διαφορετικούς τρόπους και ρυθμούς, έχοντας το καθένα διαφορετικές εμπειρίες, κοινωνικό-πολιτισμικό υπόβαθρο, ικανότητες και δεξιότητες. Παρέχει ίσες ευκαιρίες μάθησης και φροντίζει για τη συμμετοχή όλων των παιδιών στη διαδικασία της μάθησης, ανεξάρτητα από το πολιτισμικό τους υπόβαθρο, τις ικανότητες και τις δεξιότητές τους. Καθορίζει τα πρότυπα για τη μάθηση, την ανάπτυξη και τη φροντίδα των παιδιών, καθώς και τις εμπειρίες που πρέπει να αποκτήσουν τα παιδιά τα πρώτα χρόνια της εκπαίδευσής τους. Δημιουργεί ένα θετικό πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών αλλά και μεταξύ των εκπαιδευτικών και των γονιών που θα βοηθήσουν στην επέκταση της μάθησης και έξω από το σχολικό χώρο. Επίσης, βελτιώνει την ποιότητα της μάθησης και της ανάπτυξης των παιδιών θέτοντας τέλος στη διάκριση παροχής φροντίδας και εκπαίδευσης μεταξύ των ηλικιών 0-3 και 3-5 ετών. Τέλος, θέτει ασφαλή θεμέλια για τη μελλοντική μάθηση των παιδιών λαμβάνοντας υπόψη κατά την οργάνωση της διδασκαλίας τις προηγούμενες γνώσεις

και εμπειρίες των παιδιών, τις ικανότητές τους, τις δεξιότητες και τις ατομικές τους ανάγκες.

Επιπλέον, βλέπει το παιδί ως μελλοντικό μαθητή και το προετοιμάζει για την είσοδό του στο Δημοτικό σχολείο, επιδιώκοντας την ομαλή του μετάβαση προς την επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα (Δημοτικό σχολείο) και ενισχύοντας τις γνώσεις του στις περιοχές της γλωσσικής, μαθηματικής, κοινωνικής και συναισθηματικής ανάπτυξης, η προσχολική εκπαίδευση στην Αγγλία αποτελεί προβαθμίδα του Δημοτικού Σχολείου.

Το EYFS δίνει μεγάλη σημασία στη μετάβαση του παιδιού από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό σχολείο. Η υψηλής ποιότητας εμπειρίες που αποκτά το παιδί στα πρώτα του χρόνια αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία θα χτιστεί η μελλοντική ακαδημαϊκή, κοινωνική και συναισθηματική επιτυχία. Το κλειδί όμως για αυτό είναι η εξασφάλιση της συνοχής ανάμεσα σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και η κατάλληλη κάλυψη των συναισθηματικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών αναγκών των παιδιών. Οι εκπαιδευτικοί προσχολικής εκπαίδευσης που ασχολούνται με παιδιά του τελευταίου έτους της προσχολικής εκπαίδευσης θα πρέπει να συμβουλευονται το «Primary Framework for literacy and mathematics», ένα εγχειρίδιο που καλύπτει τις περιοχές: ομιλία και ακρόαση (speaking and listening), ανάγνωση (reading), γραφή (writing) και μαθηματικά (mathematics) και περιλαμβάνει οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς για την ανάπτυξη των παιδιών σε αυτούς τους τομείς, αλλά και το εγχειρίδιο: «Social and Emotional Aspects of Learning resource (SEAL)», που υποστηρίζει την ανάπτυξη των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων των παιδιών και παρέχει προγράμματα κοινωνικής και συναισθηματικής εκπαίδευσης κάτι που θα συντελέσει στην ομαλή μετάβασή τους από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό σχολείο. Επίσης, όλοι οι εκπαιδευτικοί, ανεξάρτητα με την ηλικία των παιδιών που

ασχολούνται μπορούν να συμβουλευούνται το «Practice Guidance for the Early Years Foundation Stage», ένα εγχειρίδιο που περιλαμβάνει τους στόχους μάθησης κάθε περιοχής μάθησης και ανάπτυξης, καθώς και αποτελεσματικές πρακτικές για την επίτευξη των στόχων και πληροφορίες για το σχεδιασμό του προγράμματος.

Μελετώντας το φιλοσοφικό υπόβαθρο των δύο Α.Π.Π.Ε. παρατηρούμε ότι η φιλοσοφία των δύο προγραμμάτων παρουσιάζει ομοιότητες αλλά και διαφορές. Και τα δύο Α.Π.Π.Ε. είναι παιδοκεντρικά, προωθούν την ολιστική προσέγγιση της γνώσης και δίνουν μεγάλη σημασία στις εμπειρίες που θα αποκτήσει το παιδί τα πρώτα χρόνια της ζωής του, καθώς πιστεύουν ότι αυτές επηρεάζουν σημαντικά τη μελλοντική ζωή τους. Κατά το σχεδιασμό του προγράμματος λαμβάνουν υπόψη τα ενδιαφέροντα, τις εμπειρίες και τα ατομικά δικαιώματα των παιδιών. Προωθούν την αυτονομία των παιδιών και υποστηρίζουν τη μάθηση που πραγματοποιείται μέσω του παιχνιδιού, της εξερεύνησης και της ανακάλυψης.

Οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσά τους, είναι ότι το Αγγλικό Α.Π.Π.Ε δίνει μεγάλη σημασία στη μετάβαση του παιδιού στο Δημοτικό σχολείο, η προσχολική εκπαίδευση αποτελεί προβαθμίδα του Δημοτικού Σχολείου και επιδιώκει να προετοιμάσει τα παιδιά για την είσοδό τους σε αυτό και για το λόγο αυτό τα παιδιά του τελευταίου έτους της προσχολικής εκπαίδευσης, διδάσκονται ανάγνωση, μαθηματικά και υποστηρίζεται η ανάπτυξη των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων τους. Επίσης, ένα άλλο στοιχείο που διαφέρει στα δύο Α.Π.Π.Ε. είναι ότι το EYFS απευθύνεται σε παιδιά από 0-5 ετών, ενώ το ΔΕΠΠΣ σε παιδιά ηλικίας 4-6 ετών.

4.1.2. Ως προς το περιεχόμενο

Το περιεχόμενο του ΔΕΠΠΣ περιλαμβάνει τα προγράμματα σχεδιασμού και ανάπτυξης δεξιοτήτων (βλέπε σχήμα 2 σελ.49):

- 1) Παιδί και Γλώσσα
- 2) Παιδί και Μαθηματικά
- 3) Παιδί και Περιβάλλον
- 4) Παιδί Δημιουργία και Έκφραση (Εικαστικά, Δραματική Τέχνη, Μουσική, Φυσική Αγωγή)
- 5) Παιδί και Πληροφορική

Τα προγράμματα αυτά δε αποτελούν ανεξάρτητες περιοχές μάθησης για αυτοτελή διδασκαλία, αλλά ένα πλαίσιο περιεχομένου που οι εκπαιδευτικοί λαμβάνουν υπόψη τους κατά τον προγραμματισμό και την υλοποίηση σημαντικών και σκόπιμων δραστηριοτήτων για τα παιδιά.

Συγκεκριμένα τα προγράμματα σχεδιασμού και ανάπτυξης δεξιοτήτων έχουν τους εξής σκοπούς:

1. Παιδί και Γλώσσα: Πρόγραμμα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων Γλώσσας για το νηπιαγωγείο.

Το πρόγραμμα της Γλώσσας επιχειρεί να ενθαρρύνει, να προωθεί και να υποστηρίζει την εξοικείωση των παιδιών με όλες τις εκφάνσεις της γλώσσας που αφορούν τον προφορικό και το γραπτό λόγο. Υποστηρίζει τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών, παρέχοντάς τους ευκαιρίες για προώθηση των γλωσσικών γνώσεων και ικανοτήτων τους μέσα από επικοινωνιακές σχέσεις υποστηρικτικού χαρακτήρα. Στόχος του προγράμματος είναι να εφοδιάσει τα παιδιά με τα κατάλληλα προσόντα ώστε να μπορέσουν να προσαρμοστούν και να ενταχθούν εύκολα σε μια κοινωνία γραπτής επικοινωνίας, όπως είναι η σημερινή.

2. Παιδί και Μαθηματικά: Πρόγραμμα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων Μαθηματικών για το νηπιαγωγείο.

Σκοπός του προγράμματος των Μαθηματικών είναι να βοηθήσει τα παιδιά να αρχίσουν να σκέφτονται με τρόπους που χαρακτηρίζουν τη μαθηματική επιστήμη, συνειδητοποιώντας παράλληλα την κοινωνική του διάσταση, το λόγο δηλαδή για τον οποίο χρησιμοποιούμε τα μαθηματικά στη ζωή μας. Υποστηρίζει τη συμμετοχή των παιδιών σε βιωματικές δραστηριότητες που έχουν νόημα για τα ίδια, όπως η μαγειρική, τα ψώνια, το παιχνίδι που τους βοηθούν να επεκτείνουν τις προϋπάρχουσες μαθηματικές τους γνώσεις και παράλληλα να τις εφαρμόζουν σε νέες καταστάσεις, κατανοώντας με αυτό τον τρόπο τη σημασία που έχουν τα μαθηματικά στην καθημερινή μας ζωή.

3. Παιδί και Περιβάλλον: Πρόγραμμα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων Μελέτης Περιβάλλοντος για το νηπιαγωγείο.

Σκοπός του προγράμματος της Μελέτης Περιβάλλοντος είναι να βοηθήσει τα παιδιά να αποκτήσουν βασικές γνώσεις από το χώρο των Φυσικών Επιστημών, της Γεωγραφίας, της Ιστορίας, των Θρησκευτικών, να κατανοήσουν έννοιες της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής καθώς και στοιχεία Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας και Κυκλοφοριακής Αγωγής.

Το περιεχόμενο της Μελέτης Περιβάλλοντος αναπτύσσεται γύρω από δύο άξονες. Ο πρώτος άξονας είναι i) «Το ανθρωπογενές περιβάλλον και αλληλεπίδραση», και περιλαμβάνει δύο υποάξονες, α) Το παιδί στο νηπιαγωγείο και η σχέση του με τους άλλους: με στόχο να αναπτυχθεί το παιδί κοινωνικά και να αποκτήσει κοινωνικές γνώσεις και δεξιότητες. Όπως, να αναπτύξει την αυτοεκτίμησή του, να μάθει να συνεργάζεται με τους άλλους, να εντοπίζει τις ομοιότητες και τις διαφορές του με τους άλλους και να τις σέβεται. β) Το παιδί στο ευρύτερο ανθρωπογενές περιβάλλον:

με στόχο να εξερευνήσει και να γνωρίσει το παιδί το άμεσο περιβάλλον του. Να συνειδητοποιήσει πως το περιβάλλον γύρω του μπορεί να μεταβάλλεται και ότι μπορεί με τη δική του παρέμβαση να το διαφοροποιήσει. Να κατανοήσει τους επικοινωνιακούς κώδικες. Να γνωρίσει πως οι χάρτες και η σφαίρα παριστάνουν τον πραγματικό κόσμο σε μικρογραφία και επιπλέον να γνωρίσει ορισμένες επινοήσεις των ανθρώπων, όπως και τη χρησιμότητα της επιστήμης στην καθημερινή ζωή.

Ο δεύτερος άξονας της Μελέτης Περιβάλλοντος είναι ii) «Το Φυσικό Περιβάλλον και Αλληλεπίδραση». Σκοπός του είναι να βοηθήσει τα παιδιά να γνωρίσουν τον εαυτό τους, τα ζώα και τα φυτά. Να μάθουν για τα χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος, να γνωρίσουν τα καιρικά φαινόμενα και την επίδρασή τους στο περιβάλλον, να γνωρίσουν τον τεχνικό κόσμο, τα αντικείμενα και τις ιδιότητές τους.

4. Παιδί και Δημιουργία-Έκφραση: Προγράμματα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων Δημιουργίας και Έκφρασης για το νηπιαγωγείο.

Η Δημιουργία και Έκφραση περιλαμβάνει τέσσερα προγράμματα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων: i) Εικαστικά, ii) Θέατρο – Δραματική Τέχνη, iii) Φυσική Αγωγή και iv) Μουσική. Τα προγράμματα αυτά είναι αυτόνομα, αλλά διαθέτουν και κοινούς κώδικες, καθώς όλα παρέχουν τη δυνατότητα στα παιδιά να εκφραστούν με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους. Μέσα από τη ζωγραφική, τις κατασκευές, τη δραματοποίηση, την κίνηση, το χορό, τη μουσική, τα παιδιά μεταβιβάζουν ιδέες, συναισθήματα, γνώσεις, παρατηρήσεις και κινητοποιούν τη φαντασία τους.

Μέσα από τα εικαστικά παρέχεται η δυνατότητα στα παιδιά να διακρίνουν την ομορφιά στη φύση, στο περιβάλλον και στα έργα τέχνης, να αναπτύξουν ενδιαφέρον για την καλλιτεχνική δημιουργία και να ανακαλύψουν ότι η τέχνη είναι μέσο έκφρασης και επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων.

Η δραματική τέχνη παρέχει ευκαιρίες στα παιδιά να αναδείξουν τις ικανότητες και τις κλίσεις τους, να εκφράζονται, να δημιουργούν, να επικοινωνούν, να μαθαίνουν για τον εαυτό τους και τον κόσμο, να εκτονώνονται και να απελευθερώνονται.

Σκοπός της Φυσικής Αγωγής είναι η σωματική, κοινωνική, συναισθηματική και πνευματική ανάπτυξη του παιδιού. Μέσα από την κίνηση και το παιχνίδι δίνονται ευκαιρίες στα παιδιά να γνωρίσουν τον εαυτό τους, τις δυνατότητες και τα όριά τους να μάθουν για τους ανθρώπους και τον κόσμο γύρω τους. Επίσης, η Φυσική Αγωγή συμβάλει στην κοινωνικοποίηση του παιδιού, παίζοντας το παιδί μαθαίνει να συνεργάζεται, αναλαμβάνει ευθύνες, ρόλους και μαθαίνει να τηρεί και να σέβεται κανόνες.

Η Μουσική στο Νηπιαγωγείο έχει ως στόχο να καλλιεργήσει την αισθητική ικανότητα και ευαισθησία των παιδιών, να οδηγήσει τα παιδιά στην κατανόηση και στην απόλαυση της μουσικής και να απελευθερώσει τη δημιουργική τους ικανότητα.

5. Παιδί και Πληροφορική: Προγράμματα σχεδιασμού και ανάπτυξης απλών δραστηριοτήτων Πληροφορικής για το νηπιαγωγείο.

Σκοπός της Πληροφορικής είναι να εξοικειώσει τα παιδιά με τις απλές βασικές λειτουργίες του Η/Υ και να έλθουν σε μια πρώτη επαφή με διάφορες χρήσεις του. Ο Η/Υ στο νηπιαγωγείο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εποπτικό μέσο διδασκαλίας καθώς και ως εργαλείο ανακάλυψης, δημιουργίας και έκφρασης στο πλαίσιο των καθημερινών δραστηριοτήτων. Τα παιδιά προσεγγίζουν βασικές έννοιες και αποκτούν στοιχειώδεις δεξιότητες χειρισμού του Η/Υ. Επίσης, ενθαρρύνονται να αναγνωρίζουν τη σημασία του Η/Υ στην καθημερινή ζωή του ανθρώπου.

Το περιεχόμενο του ΕΥΦΣ περιλαμβάνει έξι περιοχές μάθησης και ανάπτυξης (βλέπε σχήμα 2 σελ.49):

1. Προσωπική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη
(Personal, Social and Emotional Development)
2. Επικοινωνία, γλώσσα και γραμματισμός
(Communication, Language and Literacy)
3. Επίλυση προβλημάτων, συλλογισμός και αριθμητική
(Problem Solving, Reasoning and Numeracy)
4. Γνώση και κατανόηση του κόσμου
(Knowledge and Understanding of the World)
5. Φυσική ανάπτυξη
(Physical Development)
6. Δημιουργική ανάπτυξη
(Creative Development)

Καμία από αυτές τις περιοχές μάθησης και ανάπτυξης δεν μπορεί να είναι απομονωμένη από τις άλλες. Είναι όλες εξίσου σημαντικές και εξαρτώνται η μία από την άλλη για την υποστήριξη της ολόπλευρης ανάπτυξης των παιδιών.

1. Προσωπική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη

Στόχος της προσωπικής, κοινωνικής και συναισθηματικής ανάπτυξης είναι να δοθούν στα παιδιά οι κατάλληλες εμπειρίες και η κατάλληλη υποστήριξη ώστε να αναπτύξουν θετική αίσθηση για τον εαυτό τους και για τους άλλους, να μάθουν να σέβονται τους άλλους, να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες και θετική διάθεση για μάθηση. Επίσης, στόχο αποτελεί η συναισθηματική ευημερία των παιδιών που θα τους βοηθήσει να γνωρίσουν τον εαυτό τους και το τι μπορούν να κάνουν, τις δυνατότητες που έχουν.

2. Επικοινωνία, Γλώσσα και Γραμματισμός

Στόχος αυτής της περιοχής μάθησης και ανάπτυξης είναι να υποστηρίξει την ικανότητα των παιδιών να επικοινωνούν, να μιλούν, να ακούνε, να διαβάζουν και να γράφουν. Να παρέχει ευκαιρίες και να ενθαρρύνει τα παιδιά να χρησιμοποιούν τις ικανότητές τους σε μία σειρά καταστάσεων και για μία σειρά στόχων και παράλληλα να υποστηρίξει την ανάπτυξη της εμπιστοσύνης και της διάθεσής τους να εμπλακούν στην επικοινωνία.

3. Επίλυση προβλημάτων, συλλογισμός και αριθμητική

Η περιοχή αυτή ανάπτυξης και μάθησης υποστηρίζει τα παιδιά να κατανοούν και να επιλύουν προβλήματα, να κάνουν συλλογισμούς και να αποκτούν μαθηματικές γνώσεις. Δίνει ευκαιρίες στα παιδιά να κατακτήσουν μαθηματικές γνώσεις, εξερευνώντας, παίζοντας και μιλώντας για όσα έχουν κατανοήσει και για όσα προσπαθούν να κατανοήσουν κάνοντας κάποιους συλλογισμούς. Παρέχει ευκαιρίες στα παιδιά να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους στα μαθηματικά σε καθημερινές και οικείες καταστάσεις και υποστηρίζει αυτές τους τις πράξεις ενισχύοντας την εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και αναπτύσσοντας θετική διάθεση για να συνεχίσουν.

4. Γνώση και κατανόηση του κόσμου

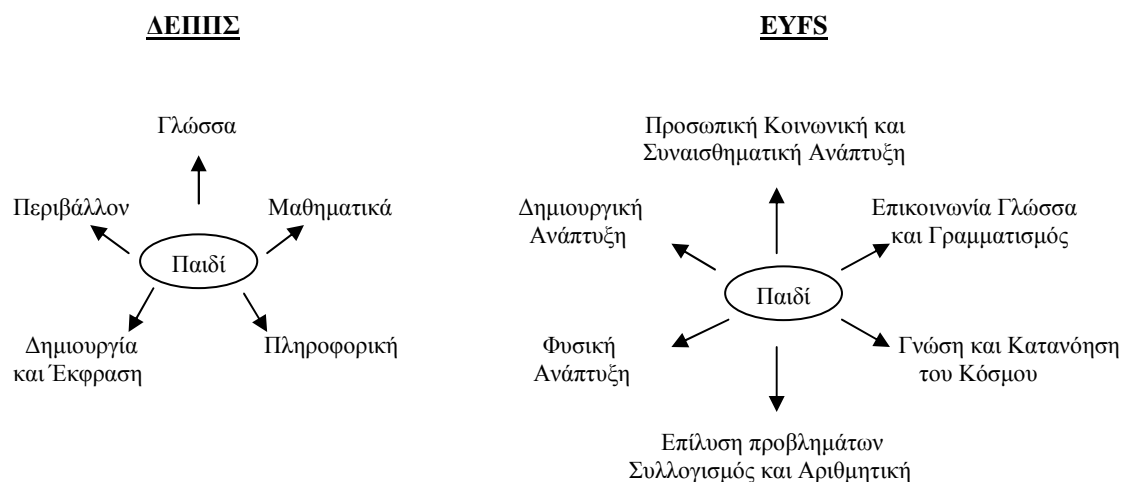
Η γνώση και η κατανόηση του κόσμου επιδιώκεται να αποκτηθεί από τα παιδιά υποστηρίζοντάς τα να αναπτύξουν τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες που θα τα βοηθήσουν να γνωρίσουν τον κόσμο που τα περιβάλλει. Για να επιτευχθεί όμως αυτό θα πρέπει να δοθούν στα παιδιά οι κατάλληλες ευκαιρίες να χρησιμοποιήσουν μία σειρά ακίνδυνων εργαλείων, να έρθουν σε επαφή και να γνωρίσουν έμβιους οργανισμούς, ανθρώπους, φυτά και αντικείμενα στο φυσικό τους περιβάλλον και σε πραγματικές καταστάσεις. Επίσης θα πρέπει να κάνουν πειράματα και να δουλέψουν με μία ποικιλία υλικών.

5. Φυσική ανάπτυξη

Στόχος της φυσικής ανάπτυξης είναι βοηθήσει και να ενθαρρύνει τα μωρά και τα μικρά παιδιά, παρέχοντάς τα τις κατάλληλες ευκαιρίες ώστε να είναι δραστήρια, να αλληλεπιδρούν, να βελτιώνουν τις δεξιότητες συντονισμού, ελέγχου, χειρισμού και κίνησης. Να υποστηρίξει τα παιδιά να χρησιμοποιούν όλες τους τις αισθήσεις για να ανακαλύψουν τον κόσμο που τα περιβάλλει και να κάνουν συνδέσεις μεταξύ των νέων πληροφοριών και αυτών που ήδη γνωρίζουν. Επίσης, βοηθά τα παιδιά να κατανοήσουν το πόσο σημαντική είναι η φυσική άσκηση και η σωστή επιλογή υγιεινών τροφών για τον οργανισμό μας.

6. Δημιουργική ανάπτυξη

Η δημιουργικότητα των παιδιών επεκτείνεται και υποστηρίζεται μέσα από την περιέργεια, την εξερεύνηση και το παιχνίδι. Για το λόγο αυτό πρέπει να δίνονται στα παιδιά ευκαιρίες να εξερευνούν και να μοιράζονται τις σκέψεις τους, τις ιδέες και τα συναισθήματά τους, μέσα από διάφορους τρόπους, όπως μέσα από την τέχνη, τη μουσική, την κίνηση, το χορό, το φανταστικό παιχνίδι και το παιχνίδι ρόλων, τα μαθηματικά, το σχέδιο και την τεχνολογία.

Σχήμα 2: Περιεχόμενα ΔΕΠΠΣ και EYFS

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι το περιεχόμενο μάθησης και των δύο Α.Π.Π.Ε. παρουσιάζει ορισμένα κοινά σημεία αλλά και διαφορές. Και τα δύο Α.Π.Π.Ε. επιδιώκουν να βοηθήσουν τα παιδιά να αναπτύξουν γλωσσικές και μαθηματικές ικανότητες, να αποκτήσουν γνώσεις για το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, να αναπτυχθούν κοινωνικά και συναισθηματικά, να μάθουν να εκφράζονται μέσα από διάφορους τρόπους, όπως μέσα από τη μουσική, το χορό, τη ζωγραφική και να μάθουν τη σημασία που έχει η φυσική άσκηση για την υγεία μας.

Παρατηρούμε όμως ότι στο Αγγλικό Α.Π.Π.Ε. η «προσωπική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη» του παιδιού αποτελεί μόνη της, μία περιοχή μάθησης και ανάπτυξης, ενώ αντίθετα στο Ελληνικό Α.Π.Π.Ε. η «προσωπική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη» του παιδιού περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα σχεδιασμού και ανάπτυξης δεξιοτήτων «Παιδί και Περιβάλλον». Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το Αγγλικό Α.Π.Π.Ε. δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην προσωπική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού και τη θεωρεί πολύ σημαντική. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω το Αγγλικό Α.Π.Π.Ε. δίνει ιδιαίτερη έμφαση και υποστηρίζει την προσωπική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού, καθώς θεωρεί ότι η ανάπτυξη των δεξιοτήτων σε αυτούς τους τομείς βοηθά στην ομαλή μετάβαση του παιδιού από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό σχολείο και η ομαλή μετάβαση στο Δημοτικό σχολείο είναι ένας από τους σκοπούς του EYFS. Επίσης, επιδιώκοντας το EYFS να εξοπλίσει τα παιδιά με τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες που θα χρειαστούν ώστε να έχουν μια επιτυχημένη μελλοντική ζωή ως ενήλικες, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι η ανάπτυξη των δεξιοτήτων στον προσωπικό, κοινωνικό και συναισθηματικό τομέα θεωρείται πολύ σημαντική για τη μελλοντική τους ζωή.

Επίσης, στο ΕΥFS η «Φυσική Ανάπτυξη» αποτελεί μία ανεξάρτητη περιοχή μάθησης και ανάπτυξης, αντίθετα στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. η «Φυσική Αγωγή» περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων «Δημιουργίας και Έκφρασης». Επιπλέον, η «Πληροφορική» στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. αποτελεί ένα ανεξάρτητο πρόγραμμα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων, ενώ στο ΕΥFS περιλαμβάνεται στις περιοχές μάθησης και ανάπτυξης «Γνώση και Κατανόηση του Κόσμου» και «Δημιουργική Ανάπτυξη». Το ότι η «Φυσική Αγωγή» στο ΕΥFS και η «Πληροφορική» Δ.Ε.Π.Π.Σ. αποτελούν ανεξάρτητες περιοχές μάθησης, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το Αγγλικό Α.Π.Π.Ε. δίνει ιδιαίτερη έμφαση και προωθεί τη «Φυσική Αγωγή» των παιδιών, καθώς θεωρεί πολύ σημαντικό το να αποκτήσουν τα παιδιά από μικρή ηλικία σωστές συνήθειες για έναν υγιεινό τρόπο ζωής όπως είναι η φυσική άσκηση αλλά και η σωστή επιλογή υγιεινών τροφών. Από την άλλη πλευρά το Ελληνικό Α.Π.Π.Ε. δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην «Πληροφορική» και παρ' όλο που η τεχνολογία στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. διατρέχει όλα τα προγράμματα και βοηθά τη διαδικασία της μάθησης, αποτελεί και ανεξάρτητη περιοχή μάθησης και ανάπτυξης του παιδιού, γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το τόσο ενδιαφέρον ίσως να οφείλεται και στην έλλειψη που υπήρχε τα προηγούμενα χρόνια στον τομέα της Πληροφορικής στην Ελληνική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και για το λόγο αυτό να δίνεται τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερη έμφαση από την Προσχολική κιόλας Εκπαίδευση, καθώς, οι Η/Υ κατέχουν σημαντικό ρόλο στη σημερινή εποχή και η εισαγωγή τους στην Προσχολική Εκπαίδευση αποτελεί μία από τις σύγχρονες τάσεις των Α.Π.Π.Ε..

4.1.3. Ως προς τις γενικές επιδιώξεις και τους στόχους

Το ΔΕΠΠΣ περιλαμβάνει γενικές επιδιώξεις που καλύπτουν τις πέντε κατευθύνσεις των προγραμμάτων σχεδιασμού και ανάπτυξης δεξιοτήτων Γλώσσας, Μαθηματικών, Μελέτης Περιβάλλοντος, Δημιουργίας και Έκφρασης (Εικαστικά, Δραματική Τέχνη, Μουσική, Φυσική Αγωγή) και Πληροφορικής.

Οι γενικές επιδιώξεις των προγραμμάτων σχεδιασμού και ανάπτυξης δεξιοτήτων είναι χωρισμένες και σε ενότητες για παράδειγμα οι γενικές επιδιώξεις του προγράμματος σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων: Παιδί και Γλώσσα χωρίζονται ως εξής:

- 1) Προφορική επικοινωνία (ομιλία και ακρόαση)
- 2) Ανάγνωση
- 3) Γραφή και Γραπτή έκφραση

Οι γενικές επιδιώξεις κάθε διδακτικού αντικειμένου προσδιορίζουν τις ικανότητες που επιδιώκεται να αναπτύξουν οι μαθητές σε κάθε γνωστικό αντικείμενο. Επίσης, συνοδεύονται και από ενδεικτικές διαθεματικές δραστηριότητες που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός για την επίτευξή τους, στην ουσία δεν είναι ολοκληρωμένες δραστηριότητες, αλλά κάποιες ιδέες, κάποιες πληροφορίες που μπορεί να αξιοποιήσει ο εκπαιδευτικός για να οργανώσει δραστηριότητες και δεν παρουσιάζονται σε άμεση αντιστοίχιση με τις γενικές επιδιώξεις. Για παράδειγμα στην ενότητα «Προφορική Επικοινωνία (ομιλία και ακρόαση)» μερικές από τις ενδεικτικές διαθεματικές δραστηριότητες που προτείνονται είναι: α) Να δίνονται ευκαιρίες στα παιδιά να διηγούνται εμπειρίες τους, επιδιώκοντας να τηρούν τη διαδοχική σειρά των γεγονότων και να χρησιμοποιούν λέξεις όπως πρώτα, μετά, ύστερα, μετά από αυτό κτλ. β) Παροτρύνονται να δίνουν εξηγήσεις για διάφορες επιλογές και προτιμήσεις τους και να αιτιολογούν απόψεις και πράξεις τους. γ) Να

δίνονται ευκαιρίες στα παιδιά να συνειδητοποιούν ότι σε κάθε συζήτηση οι συμμετέχοντες είναι διαδοχικά ομιλητές και ακροατές και επομένως παίρνουν το λόγο εκ περιτροπής (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003)

Οι γενικές επιδιώξεις στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. δεν παρουσιάζονται εξελικτικά αλλά ο/η εκπαιδευτικός τις εξειδικεύει και τις προσαρμόζει στην ηλικία και στις ανάγκες και στα ενδιαφέροντα των παιδιών.

Αντίθετα, οι στόχοι του ΕΥFS που καλύπτουν και αυτοί και τις έξι περιοχές μάθησης και ανάπτυξης παρουσιάζονται εξελικτικά και είναι χωρισμένοι ανά ηλικία σε 6 επίπεδα: από 0 -11 μηνών, από 8-20 μηνών, από 16-26 μηνών, από 22-36 μηνών, από 30-50 μηνών και από 40-60+ μηνών.

Επιπλέον, οι στόχοι κάθε μαθησιακής περιοχής είναι χωρισμένοι και σε ενότητες για παράδειγμα, οι στόχοι της μαθησιακής περιοχής: Επικοινωνία, γλώσσα και γραμματισμός (Communication, Language and Literacy) χωρίζονται ως εξής:

- 1) Γλώσσα για Επικοινωνία (Language for Communication)
- 2) Γλώσσα για σκέψη (Language for Thinking)
- 3) Σύνδεση Ήχων και Γραμμάτων (Linking Sounds and Letters)
- 4) Ανάγνωση (Reading)
- 5) Γραφή (Writing)

Επίσης, οι στόχοι συνοδεύονται και από αποτελεσματικές πρακτικές (effective practice) που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός για την επίτευξη των στόχων και από πληροφορίες που μπορούν να βοηθήσουν στο σχεδιασμό του προγράμματος διδασκαλίας (planning and resourcing). Για παράδειγμα στην ενότητα «Γλώσσα και Επικοινωνία» μερικές από τις αποτελεσματικές πρακτικές που προτείνονται για τα παιδιά ηλικίας 40-60 μηνών είναι: α) Να ενθαρρύνουν τη συνομιλία των παιδιών με άλλους και να παρουσιάζουν τις κατάλληλες ενέργειες που πρέπει να ακολουθούν,

όπως να περιμένουν μέχρι να τελειώσει ο άλλος, να ακούνε τους άλλους και να χρησιμοποιούν εκφράσεις όπως «παρακαλώ», «ευχαριστώ» και «μπορώ.....;». β) Να δείχνουν στα παιδιά πώς να χρησιμοποιούν τη γλώσσα για να διαπραγματευτούν κάτι στις αλληλεπιδράσεις τους με άλλους, για παράδειγμα να χρησιμοποιούν εκφράσεις όπως «Μπορώ...;», «Θα ήταν σωστό.....;», «Πιστεύω ότι....» κ.α.. γ) Να ενθαρρύνουν τα παιδιά να προβλέπουν το τέλος ιστοριών και γεγονότων (Practice guidance for the EYFS, 2008).

Επίσης, ορισμένες από τις πληροφορίες που δίνονται για το σχεδιασμό της διδασκαλίας στη συγκεκριμένη ενότητα, είναι οι εξής: α) Να δώσουν στα παιδιά χρόνο να σκεφτούν και να αποφασίσουν τι θέλουν να πουν και πώς θα το πουν. β) Να παρέχουν στα παιδιά ευκαιρίες να μιλήσουν για κάποιο σκοπό, για παράδειγμα, να εκφράσουν τις ιδέες τους, να περιγράψουν ή να εξηγήσουν κάτι, να δώσουν οδηγίες, να συζητήσουν και να σχεδιάσουν ομαδικές δραστηριότητες. γ) Να παρέχουν ευκαιρίες στα παιδιά να συμμετέχουν σε σημαντικές δραστηριότητες ομιλίας και ακρόασης, για παράδειγμα να παρουσιάσουν κάτι στα παιδιά μιας άλλης τάξης και να εξηγήσουν πως το έκαναν.

Οι γενικές επιδιώξεις του Δ.Ε.Π.Π.Σ. σε σχέση με τους στόχους του EYFS παρουσιάζουν διαφορές ως προς τη δομή τους αλλά ομοιότητες ως προς το περιεχόμενό τους. Στο Αγγλικό Α.Π. οι στόχοι παρουσιάζονται εξελκτικά και είναι χωρισμένοι ανά ηλικία σε έξι επίπεδα. Αντίθετα, στο Ελληνικό Α.Π. οι γενικές επιδιώξεις κάθε μαθησιακής περιοχής δεν παρουσιάζονται εξελκτικά αλλά ο εκπαιδευτικός τις εξειδικεύει και τις προσαρμόζει στην ηλικία και στις ανάγκες των μαθητών. Αυτό σημαίνει ότι το EYFS είναι ένα στόχο-προσανατολισμένο πρόγραμμα, περιλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό στόχων μάθησης και δίνει μεγάλη σημασία στην κατάκτησή τους από τα παιδιά. Βλέπει το παιδί ως μελλοντικό μαθητή

και πιστεύει ότι η κατάκτηση των στόχων θα εξοπλίσει το παιδί με τις γνώσεις και τις δεξιότητες που πρέπει να αποκτήσει για τη μετέπειτα σχολική του επιτυχία.

Όσον αφορά τις αποτελεσματικές πρακτικές και τις πληροφορίες για το σχεδιασμό των δραστηριοτήτων που συνοδεύουν τους στόχους του EYFS μπορούμε να πούμε ότι σχετίζονται με τις ενδεικτικές διαθεματικές δραστηριότητες που συνοδεύουν τους στόχους του Δ.Ε.Π.Π.Σ., καθώς και στις δύο περιπτώσεις δίνονται πληροφορίες στους εκπαιδευτικούς σχετικά με το τι πρέπει να κάνουν και πώς πρέπει να σχεδιάσουν τις δραστηριότητες ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι. Η διαφορά τους έγκειται στο ότι στο EYFS οι πληροφορίες είναι περισσότερες και πιο συγκεκριμένες όπως είναι εξάλλου και οι στόχοι, ενώ στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. οι πληροφορίες αυτές λίγες και γενικές. Στο σημείο αυτό μπορούμε να πούμε ότι το Δ.Ε.Π.Π.Σ. παρέχει περισσότερη ελευθερία στον εκπαιδευτικό στην επιλογή στόχων και δραστηριοτήτων σε σχέση με το EYFS.

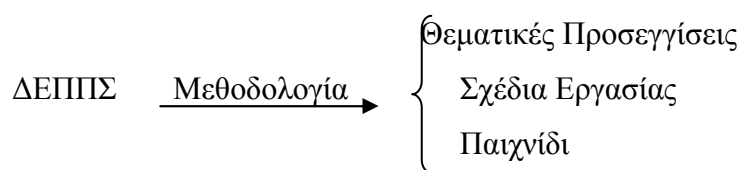
Το περιεχόμενο όμως των γενικών επιδιώξεων του Δ.Ε.Π.Π.Σ. και των στόχων του EYFS που αφορούν τα παιδιά ηλικίας 40-60 μηνών δεν παρουσιάζει διαφορές, αντιθέτως μπορούμε να πούμε ότι είναι σχεδόν ίδιο. Για παράδειγμα μερικές από τις γενικές επιδιώξεις του Δ.Ε.Π.Π.Σ. και μερικοί από τους στόχους του EYFS που αφορούν την «Ανάγνωση» είναι ίδιοι και είναι οι εξής: α) Να αναγνωρίζουν οικείες λέξεις στο περιβάλλον και μέσα σε κείμενα. β) Να γνωρίζουν ότι διαβάζουμε από τα αριστερά προς τα δεξιά και από πάνω προς τα κάτω. γ) Να επαναλαμβάνουν αφηγήματα (ιστορίες, ποιήματα κλπ.) (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003. EYFS, 2008).

4.1.4. Ως προς τις διδακτικές προσεγγίσεις

Η μεθοδολογία που ακολουθεί το Δ.Ε.Π.Π.Σ. για το νηπιαγωγείο επιδιώκει τη δημιουργία κατάλληλων αναπτυξιακά πρακτικών, χρήσιμων και διερευνητικών

δραστηριοτήτων διαθεματικού χαρακτήρα που έχουν νόημα για τα ίδια τα παιδιά. Η γνώση προσεγγίζεται μέσα από θεματικές προσεγγίσεις και σχέδια εργασίας διαθεματικού χαρακτήρα που δίνουν έμφαση στην ολιστική προσέγγιση της γνώσης και στην αξιοποίηση του ενδιαφέροντος και των ιδεών των παιδιών στη διαδικασία της μάθησης. Επίσης, το παιχνίδι είναι μία ακόμη μέθοδος προσέγγισης της γνώσης.

Οι θεματικές προσεγγίσεις οργανώνουν τα προγράμματα γύρω από θέματα που ενδιαφέρουν και είναι παιδαγωγικά κατάλληλα για τα παιδιά, τα οποία μπορούν να αντληθούν από τα αντίστοιχα προγράμματα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων. Το θέμα που επιλέγεται βρίσκεται στο κέντρο ενός κύκλου, αν μπορούμε να το φανταστούμε σχηματικά, και εξακτινώνεται στα προγράμματα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων της Γλώσσας και της Επικοινωνίας, των Μαθηματικών, της Μελέτης Περιβάλλοντος και της Δημιουργίας- Έκφρασης και της Τεχνολογίας. Επιχειρείται η σύνδεση διαφορετικών γνωστικών περιοχών όπου αυτό είναι εφικτό, έτσι ώστε να προωθείται η διαθεματικότητα. Οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται έχουν ενδιαφέρον για τα παιδιά, είναι συλλογικές και ευνοούν την αλληλεπίδραση, την επικοινωνία, τη χρήση της τεχνολογίας, τον προφορικό και το γραπτό λόγο. Βασικοί κρίκοι διασύνδεσης του περιεχομένου των προγραμμάτων και προώθησης της διαθεματικότητας αποτελούν οι θεμελιώδεις έννοιες. Πρόκειται για έννοιες που συναντάμε σε διάφορες επιστήμες και προσφέρονται για θεματική ανάπτυξη, όπως: η Αλληλεπίδραση, η Διάσταση, η Επικοινωνία, η Μεταβολή, η

Ομοιότητα- Διαφορά, ο Πολιτισμός, το Σύστημα. Οι έννοιες όμως αυτές αν και συμπεριλαμβάνονται στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. δε χρησιμοποιούνται.

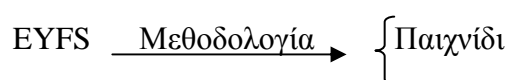
Τα σχέδια εργασίας ή αλλιώς project, είναι έρευνες θεμάτων που επιλέγουν τα παιδιά με ατομικούς ή συλλογικούς στόχους. Τα παιδιά με την υποστήριξη του εκπαιδευτικού σχεδιάζουν την πορεία της έρευνας, συζητούν και παίρνουν αποφάσεις οι οποίες καθορίζουν την εξέλιξη του σχεδίου εργασίας. Πρόκειται για ανοιχτές δράσεις ως προς τις διαδικασίες, το περιεχόμενο και το χρόνο ολοκλήρωσης. Οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται στο πλαίσιο αυτής της δράσης είναι βιωματικές και επικοινωνιακές, συνδέουν το πρόγραμμα με την καθημερινή πρακτική και το σχολείο με την τοπική κοινότητα. Επιπλέον, αποτελούν μια δημιουργική διαδικασία, καθώς προκαλούν το ενδιαφέρον του μαθητή, την άμεση και ενεργό συμμετοχή του, την αποδοχή του άλλου, την ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης, της κριτικής σκέψης και της συλλογικής προσπάθειας.

Το παιχνίδι αποτελεί το μέσο και το πλαίσιο εργασίας μέσω του οποίου τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα. Για το λόγο αυτό στο νηπιαγωγείο η επίτευξη των στόχων από διάφορες γνωστικές περιοχές του προγράμματος απαιτεί την προσέγγιση γνώσεων και εννοιών μέσα από ποικίλες, κατάλληλες, ελκυστικές και παιγνιώδεις δραστηριότητες που προκαλούν την περιέργεια των παιδιών και ικανοποιούν την ανάγκη τους για δράση, πειραματισμό και έκφραση. Οι εκπαιδευτικοί διαμορφώνουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την ενθάρρυνση και τη διευκόλυνση του δημιουργικού παιχνιδιού, ως βασικού μέσου για την προσέγγιση μαθησιακών και αναπτυξιακών στόχων.

Όποια μορφή κι αν έχει το παιχνίδι, δηλαδή είτε είναι ομαδικό ή ατομικό, ελεύθερο ή οργανωμένο, παιχνίδι κανόνων, συμβολικό, κινητικό, παραδοσιακό ή επιτραπέζιο, παρέχει στο παιδί τη δυνατότητα να αναπτύξει επικοινωνιακές και κοινωνικές δεξιότητες, να διευρύνει τις εμπειρίες του, να μάθει από τα λάθη του

χωρίς να νιώθει το συναίσθημα της αποτυχίας, να γνωρίσει καλύτερα τον εαυτό του, να εξοικειωθεί με τον περιβάλλοντα χώρο και με τους άλλους ανθρώπους.

Η μεθοδολογία του EYFS στηρίζεται στο παιχνίδι, αναπτύσσονται δραστηριότητες που βασίζονται στο παιχνίδι και είναι προσαρμοσμένες στις γνώσεις και στα ενδιαφέροντα των παιδιών.

Το παιχνίδι αποτελεί την κυρίαρχη μέθοδο προσέγγισης της γνώσης. Υποστηρίζει την ανάπτυξη και τη μάθηση των μικρών παιδιών. Μέσα από το παιχνίδι τα παιδιά αναπτύσσονται διανοητικά, δημιουργικά, σωματικά, κοινωνικά και συναισθηματικά. Οι εκπαιδευτικοί παρέχουν τη δυνατότητα στα παιδιά να παίζουν όχι μόνο μέσα στην αίθουσα αλλά και στο εξωτερικό περιβάλλον του σχολείου και προσπαθούν να κρατήσουν μία ισορροπία στα παιχνίδια που οργανώνονται από τα ίδια τα παιδιά και στα παιχνίδια που οργανώνονται από τους ίδιους. Το παιχνίδι στηρίζεται στις εμπειρίες των παιδιών, στις ικανότητές του, στο κοινωνικό-πολιτισμικό του υπόβαθρο και οποιαδήποτε εμπειρία φέρνουν τα παιδιά στο σχολείο, αποτελεί ένδειξη των παρόντων ενδιαφερόντων τους και πρέπει να υποστηρίζεται. Πολλές φορές οι εκπαιδευτικοί αρχίζουν ένα παιχνίδι με σκοπό να διδάξουν κάτι, όπως για παράδειγμα να δείξουν τον τρόπο που υφαίνουμε, στην περίπτωση αυτή τα παιδιά έχουν την ανάγκη από τις συμβουλές των εκπαιδευτικών, η ανάγκη αυτή όμως μειώνεται όταν τα παιδιά αποκτούν αυτή τη δεξιότητα.

Μέσω του παιχνιδιού, σε ένα ασφαλές αλλά προκλητικό περιβάλλον με την αποτελεσματική υποστήριξη των ενηλίκων, τα παιδιά μπορούν να εξερευνούν, να αναπτύσσονται και να αποκτούν εμπειρίες που τους βοηθούν να κατανοήσουν τον

κόσμο. Επίσης, αποκτούν νέες ιδέες και δεξιότητες, μαθαίνουν να ακολουθούν κανόνες, να παίρνουν ρίσκα και να κάνουν λάθη, να σκέφτονται δημιουργικά και με φαντασία, να επικοινωνούν με τους άλλους και να συνεργάζονται για την εξερεύνηση ή την επίλυση προβλημάτων.

Ως προς τις μεθόδους διδακτικής προσέγγισης των δύο Α.Π.Π.Ε., το παιχνίδι αποδεικνύεται κοινό στοιχείο της μεθοδολογίας και των δύο προγραμμάτων. Το παιχνίδι αποτελεί τη βάση για το σχεδιασμό του προγράμματος και την προσέγγιση της γνώσης. Το Ελληνικό Α.Π.Π.Ε. όμως περιλαμβάνει και άλλες μεθόδους διδακτικής προσέγγισης, όπως τα σχέδια εργασίας (project) και τις θεματικές προσεγγίσεις.

4.1.5. Ως προς τον τρόπο αξιολόγησης

Όσον αφορά την αξιολόγηση, στο νηπιαγωγείο γίνεται αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αλλά και καταγραφή της εξέλιξης των παιδιών. Σκοπός της είναι η ανατροφοδότηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας με στόχο τη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. η αξιολόγηση αποτελεί βασικό στάδιο κάθε οργανωμένης και συστηματικής διαδικασίας την οποία χαρακτηρίζει ο σχεδιασμός, ο προγραμματισμός και η εφαρμογή στην πράξη. Είναι διαρκής, ενσωματώνεται στην καθημερινή διαδικασία και βασίζεται στη συνολική αποτίμηση του προγράμματος. Κατά την αξιολόγηση λαμβάνονται υπόψη τα ατομικά χαρακτηριστικά κάθε παιδιού, οι διαφορές στον τρόπο και στο ρυθμό μάθησης, οι αντιλήψεις οι επιθυμίες, οι ικανότητες, οι ευκαιρίες που έχουν για μάθηση στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον, οι ιδιαιτερότητές τους, όπως παιδιά αλλόγλωσσα, παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και ιδιαίτερες ικανότητες και κλίσεις.

Ο εκπαιδευτικός παρακολουθεί συστηματικά το παιδί στη διάρκεια του χρόνου. Οι μορφές αξιολόγησης είναι: α) Η αρχική ή διαγνωστική αξιολόγηση, κατά την οποία ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει το επίπεδο των εμπειριών, των γνώσεων, των βιωμάτων του παιδιού και προσπαθεί να προσαρμόσει τις μαθησιακές διαδικασίες στις δυνατότητες και στις ιδιαιτερότητες του κάθε παιδιού. β) Η σταδιακή ή διαμορφωτική αξιολόγηση, όπου ο εκπαιδευτικός ελέγχει την πορεία του κάθε παιδιού καθώς αναπτύσσει νέες αντιλήψεις, στάσεις, αξίες και δεξιότητες, με σκοπό να εξάγει τις απαραίτητες πληροφορίες για το σχεδιασμό των κατάλληλων παρεμβάσεων και γ) η τελική ή συνολική αξιολόγηση, στη οποία εκτιμάται η συνολική επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Συγκεκριμένα συγκρίνεται το αποτέλεσμα της μαθησιακής διαδικασίας στην ανάπτυξη και την κοινωνικοποίηση του παιδιού, τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο.

Οι τεχνικές αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται είναι εναλλακτικές και κατάλληλες για την ηλικία, τις μαθησιακές ανάγκες και τις εμπειρίες των παιδιών. Δίνεται έμφαση στις διαδικασίες κατάκτησης της γνώσης σε συνθήκες δημιουργικής εργασίας και καταδεικνύονται οι επικοινωνιακές δεξιότητες των παιδιών, η απόκτηση υπευθυνότητας μέσα από τη συλλογική εργασία, την έρευνα, και την κριτική σκέψη. Οι τεχνικές αυτές είναι η παρατήρηση και η καταγραφή από τον εκπαιδευτικό στοιχείων που θεωρούνται σημαντικά και συνδέονται με την ανάπτυξη, τη μάθηση και την κοινωνικοποίηση των παιδιών. Επίσης είναι η πορεία και τα αποτελέσματα των σχεδίων εργασίας, η αξιολόγηση της ομάδας από τα ίδια τα παιδιά συλλογικά και ο φάκελος εργασιών του παιδιού γνωστός και ως portfolio, που περιλαμβάνει υλικό που αποκαλύπτει τι ενδιαφέρει το παιδί, πώς σκέφτεται, τι έχει μάθει, πώς δημιουργεί, πώς αναλύει και συνθέτει, περιέχει δηλαδή δείγματα δουλειάς των παιδιών που είναι αυθεντικές παραγωγές των ίδιων και όχι προσχεδιασμένα φύλλα

εργασίας, καθώς και άλλες καταγραφές διαφόρων μορφών συστηματικής παρατήρησης όπως φωτογραφίες του παιδιού από διάφορες δραστηριότητες, μαγνητοφωνήσεις αφηγήσεων κλπ.. Όλα αυτά τοποθετούνται στο φάκελο του παιδιού κατά χρονολογική σειρά.

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης, οι καταγραφές και οι περιστασιακές σημειώσεις του εκπαιδευτικού μαζί με τον φάκελο εργασιών του παιδιού (portfolio), αποτελούν το φάκελο αξιολόγησης για κάθε παιδί που καταγράφει τη συνολική πρόοδο του παιδιού. Ο φάκελος αυτός είναι προσβάσιμος στους γονείς αλλά και στους εκπαιδευτικούς των επόμενων εκπαιδευτικών βαθμίδων.

Στο Statutory Framework for EYFS, η αξιολόγηση είναι συνεχόμενη και αποτελεί ένα αναπόσπαστο κομμάτι της μάθησης και της αναπτυξιακής διαδικασίας. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να παρατηρούν τα παιδιά και να τα βοηθούν να σημειώσουν πρόοδο ακόμη από τη γέννησή τους ως προς τους πρώιμους στόχους μάθησης, και επίσης να είναι κατάλληλα εκπαιδευμένοι να αξιολογούν σωστά και αντικειμενικά. Οι αξιολογήσεις πρέπει να γίνονται με βάση τις παρατηρήσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το τι κάνουν τα παιδιά στις καθημερινές τους δραστηριότητες. Στη διαδικασία της αξιολόγησης πρέπει να συμβάλλουν όλοι οι ενήλικοι που ασχολούνται με τα παιδιά και να δίνεται μεγάλη έμφαση στις πληροφορίες που δίνουν οι γονείς για τα παιδιά. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης που παρουσιάζουν την πρόοδο των παιδιών, πρέπει να δίνονται στους γονείς σε όλη τη διάρκεια του EYFS.

Οι εκπαιδευτικοί κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης ακολουθούν κυρίως το μοντέλο «Look, listen and note» «Κοιτάζω, ακούω και σημειώνω». Συγκεκριμένα κάνουν συστηματική παρατήρηση και αξιολόγηση στα επιτεύγματα, στα ενδιαφέροντα και στον τρόπο εκμάθησης του κάθε παιδιού. Στη συνέχεια χρησιμοποιούν τις παρατηρήσεις και τις αξιολογήσεις για να προσδιορίσουν τις

προτεραιότητες μάθησης και να σχεδιάσουν μία διδασκαλία που θα παρακινεί τα παιδιά για μάθηση και θα προσφέρει στο κάθε παιδί πολλές ευκαιρίες μάθησης ανάλογα με τις δυνατότητές του. Τέλος, εκτιμούν την επίτευξη των στόχων του προγράμματος.

Στο τέλος του EYFS η αξιολόγηση των παιδιών στηρίζεται στο EYFS Profile, όπου η ανάπτυξη του κάθε παιδιού καταγράφεται σε 13 περιγραφικές κλίμακες αξιολόγησης που προέρχονται από τους στόχους μάθησης. Οι κλίμακες συμπληρώνονται με βάση τις καθημερινές παρατηρήσεις και την αυθόρμητη συμπεριφορά των παιδιών κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού. Για τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες χρησιμοποιούνται εναλλακτικοί τρόποι αξιολόγησης.

Η κάθε μία από τις 13 κλίμακες αξιολόγησης έχει 9 σημεία. Τα τρία πρώτα σημεία περιγράφουν τα βήματα που κάνει ένα παιδί για να επιτύχει τους στόχους μάθησης. Τα σημεία 4 έως 8 προέρχονται από τους στόχους μάθησης και το σημείο 9 περιγράφει ένα παιδί που έχει πετύχει όλα τα σημεία της κλίμακας από το 1-8.

Ένα παράδειγμα κλίμακας αξιολόγησης είναι το εξής:

Είναι η κλίμακα αξιολόγησης της ανάγνωσης (Reading) που ανήκει στην περιοχή μάθησης Επικοινωνία, Γλώσσα και Γραμματισμός (Communication, Language and Literacy):

1. Αναπτύσσει ενδιαφέρον για τα βιβλία (Is developing an interest in books.)
2. Γνωρίζει ότι η τυπωμένη ύλη μεταφέρει σημασία (Knows that print conveys meaning.)
3. Αναγνωρίζει μερικές οικείες λέξεις (Recognises a few familiar words.)
4. Γνωρίζει ότι στα Αγγλικά η τυπωμένη ύλη διαβάζεται από τα αριστερά προς τα δεξιά και από πάνω προς τα κάτω. (Knows that, in English, print is read from left to right and top to bottom.)

5. Παρουσιάζει κατανόηση των στοιχείων των ιστοριών, όπως ο κύριος χαρακτήρας, η ακολουθία των γεγονότων και οι ενάρξεις. (Shows an understanding of the elements of stories, such as main character, sequence of events and openings.)
6. Διαβάζει μία σειρά από οικείες και κοινές λέξεις και απλές προτάσεις ανεξάρτητα. (Reads a range of familiar and common words and simple sentences independently.)
7. Επαναλαμβάνει τα αφηγήματα στη σωστή ακολουθία, δίνοντας έμφαση στα γλωσσικά σχέδια των ιστοριών. (Retells narratives in the correct sequence, drawing on language patterns of stories.)
8. Δείχνει κατανόηση για το πώς οι πληροφορίες μπορούν να βρεθούν σε πληροφοριακά κείμενα για να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικές με το που, ποιός, γιατί και πώς. (Shows an understanding of how information can be found in non-fiction texts to answer questions about where, who, why and how.)
9. Διαβάζει βιβλία της επιλογής του με άνεση και ακρίβεια. (Reads books of own choice with some fluency and accuracy.)

Το EYFS Profile περιέχει τη συνολική αξιολόγηση του παιδιού και δείχνει το σημείο ανάπτυξης που έχει φτάσει το παιδί, συνοψίζει την πρόοδο του παιδιού σε σχέση με τους στόχους μάθησης. Η συνολική αξιολόγηση είναι προσβάσιμη από τους γονείς αλλά και από τους εκπαιδευτικούς των επόμενων βαθμίδων.

Όσον αφορά τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, χρησιμοποιούνται εναλλακτικοί τρόποι αξιολόγησης. Οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν ειδικά συστήματα αξιολόγησης σύμφωνα με το προφίλ του κάθε παιδιού.

Όσον αφορά την αξιολόγηση στα δύο Α.Π.Π.Ε., παρατηρούμε ότι παρουσιάζουν ορισμένες ομοιότητες αλλά και διαφορές. Η αξιολόγηση στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. στηρίζεται στην παρατήρηση, την καταγραφή, στα αποτελέσματα των σχεδίων εργασίας, στην αξιολόγηση της ομάδας από τα ίδια τα παιδιά και στον φάκελο εργασιών των παιδιών (portfolio). Αντίστοιχα, η αξιολόγηση του EYFS στηρίζεται και αυτή στην παρατήρηση και στην καταγραφή, συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν το «Look, Listen and Note», «Κοιτάζω, Ακούω και Σημειώνω», αυτό είναι το κοινό στοιχείο της αξιολόγησης των δύο προγραμμάτων. Επιδιώκεται, δηλαδή, και από τα δύο Α.Π.Π.Ε. η ανατροφοδότηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας με στόχο τη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Η διαφορά τους έγκειται στη συνολική αξιολόγηση. Η συνολική αξιολόγηση του EYFS στηρίζεται σε 13 κλίμακες, δηλαδή, οι εκπαιδευτικοί αξιολογούν την πρόοδο των παιδιών χρησιμοποιώντας κλίμακες αξιολόγησης, ενώ στο Ελληνικό Α.Π.Π.Ε. οι εκπαιδευτικοί αξιολογούν τη συνολική πρόοδο των παιδιών με βάση τον φάκελο αξιολόγησης του κάθε παιδιού, που περιλαμβάνει όπως αναφέρθηκε και παραπάνω τις καταγραφές των εκπαιδευτικών και τις εργασίες των παιδιών.

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι στο EYFS η αξιολόγηση είναι «προσανατολισμένη» προς τους μαθησιακούς στόχους, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο αν τα παιδιά στο τέλος της σχολικής χρονιάς έχουν κατακτήσει ένα συγκεκριμένο επίπεδο γνώσεων, όπως αυτό ορίζεται στις κλίμακες αξιολόγησης.

Από την άλλη πλευρά το Δ.Ε.Π.Π.Σ. δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην πρόοδο που σημειώνει το παιδί στην κατάκτηση γνώσεων και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων σε σχέση πάντα με τον ίδιο του τον εαυτό και δε θέτει ένα συγκεκριμένο επίπεδο γνώσεων στο οποίο πρέπει οπωσδήποτε να φτάσει το παιδί στο τέλος της σχολικής χρονιάς για να μη θεωρηθεί διαφορετικά ότι έχει αποτύχει. Επίσης, η αξιολόγηση του

παιδιού στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. επικεντρώνεται σε αυτά που έχει ήδη πετύχει το παιδί και όχι σε αυτά που δεν έχει καταφέρει ακόμη, ενεργοποιώντας έτσι την προσπάθειά του για μεγαλύτερη επιτυχία. Επιπλέον, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η αξιολόγηση της προόδου που σημειώνει το παιδί γίνεται πάντα με βάση τον ίδιο του τον εαυτό, λαμβάνονται δηλαδή υπόψη οι ιδιαιτερότητες και ο ρυθμός ανάπτυξης του κάθε παιδιού, κάτι που δε συμβαίνει στην αξιολόγηση του EYFS.

4.1.6. Ως προς το ρόλο του εκπαιδευτικού

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού της προσχολικής ηλικίας είχε συνδεθεί παλιότερα με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της προσωπικότητας και του χαρακτήρα του. Στα νέα όμως προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης η αντίληψη για το ρόλο του εκπαιδευτικού έχει αλλάξει, πλέον δίνεται περισσότερη σημασία στις επαγγελματικές του δεξιότητες και ενισχύεται ο επιστημονικός του ρόλος (Δαφέρμου & άλλοι, 2006).

Στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι να υποστηρίζει τις προσπάθειες των παιδιών, να γίνεται βοηθός, συνεργάτης, συνερευνητής, διαμεσολαβητής, καθοδηγητής, μνήμη των δραστηριοτήτων και των σχεδίων εργασίας, συνυποκόσμος της γνώσης και γενικά να διευκολύνει την όλη μαθησιακή διαδικασία.

Συγκεκριμένα, δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες ώστε μέσα σε ένα ελκυστικό, ασφαλές, φιλικό και πλούσιο σε ερεθίσματα περιβάλλον να εξασφαλίζονται κίνητρα και προϋποθέσεις μάθησης για όλα τα παιδιά. Οργανώνει ελκυστικές μαθησιακές εμπειρίες που έχουν νόημα για τα παιδιά και μπορούν να τα εμπνεύσουν ώστε να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους μέσα σε πνεύμα συνεργασίας, ενθάρρυνσης, εμπιστοσύνης, αποδοχής, αγάπης και επιμερισμού της εργασίας και των ρόλων.

Επίσης, υποστηρίζει την προσέγγιση της γνώσης μέσα από το παιχνίδι, τη διερεύνηση, την αξιοποίηση διαφόρων πηγών πληροφόρησης, τη συζήτηση, την ανταλλαγή απόψεων, τη δημιουργία και την παρουσίαση ιδεών. Κατά την οργάνωση δραστηριοτήτων λαμβάνει υπόψη του τις δυνατότητες του κάθε παιδιού καθώς και το γενικό αναπτυξιακό επίπεδο των παιδιών της τάξης και αξιοποιεί τις προϋπάρχουσες γνώσεις, τα βιώματα και τις εμπειρίες των παιδιών, ως σημείο εκκίνησης επιδιώκοντας συγχρόνως τη διεύρυνση και τον εμπλουτισμό τους. Επίσης, επιδιώκει οι δραστηριότητες να οδηγούν τα παιδιά ένα βήμα πιο πέρα από το επίπεδο που το καθένα τους, έχει ήδη κατακτήσει.

Δίνει ιδιαίτερη σημασία όχι μόνο στο τι θα μάθουν τα παιδιά, αλλά και στο πώς θα το μάθουν δηλαδή, όχι μόνο στο περιεχόμενο αλλά και στη διαδικασία. Αξιολογεί κάθε δραστηριότητα που αναπτύσσεται, εκτιμώντας αν το νόημά της ήταν σαφές για τα παιδιά, αν τα κινητοποίησε να συμμετάσχουν, να σκεφτούν, να αλληλεπιδράσουν με τον εκπαιδευτικό αλλά και μεταξύ τους, αν ήταν προσαρμοσμένη στις ανάγκες των παιδιών και αν ανταποκρίθηκε στις επιδιώξεις που είχαν προβλεφθεί. Επιπλέον, διαμορφώνει τις κατάλληλες συνθήκες, ώστε να είναι εφικτή η εξατομικευμένη και η ομαδική εργασία, καλλιεργεί κλίμα αναγνώρισης, αποδοχής και αμοιβαίου σεβασμού ανάμεσα στα παιδιά και αναπτύσσει συστηματική συνεργασία με τους γονείς.

Αντίστοιχα, ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο EYFS είναι κυρίως βοηθητικός, συμβουλευτικός και καθοδηγητικός. Σέβεται τις αδυναμίες και το κοινωνικό-πολιτισμικό υπόβαθρο των παιδιών, τις εμπειρίες και τις γνώσεις του καθώς και τον τρόπο και τον ρυθμό ανάπτυξης και μάθησής τους και τα λαμβάνει όλα υπόψη του κατά την οργάνωση της διδασκαλίας. Αφήνει το παιδί ελεύθερο να εξερευνήσει το περιβάλλον του και να ανακαλύψει τη γνώση μέσα από βιωματικές και ευχάριστες δραστηριότητες που έχουν νόημα για το ίδιο, όπως είναι το παιχνίδι.

Μελετά συνέχεια τα αρχεία που περιλαμβάνουν πληροφορίες για την πρόοδο του κάθε παιδιού, προκειμένου να οργανώνει τη διδασκαλία με τρόπο που να ανταποκρίνεται τις γνώσεις και τις ικανότητες των παιδιών, αλλά και να βοηθά το κάθε παιδί ατομικά όταν παρατηρεί ότι χρειάζεται βοήθεια. Επίσης, συνεργάζεται με τους συναδέλφους του και μοιράζεται γνώσεις, πρακτικές, αλλά και νέες ιδέες που αφορούν τη μαθησιακή διαδικασία. Θέτει ανοιχτές ερωτήσεις στα παιδιά οι οποίες υποστηρίζουν και επεκτείνουν τη σκέψη των παιδιών και τα βοηθά να συνδέσουν τη νέα γνώση με αυτή που έχουν ήδη κατακτήσει. Επιπλέον, συνεργάζεται με τους εκπαιδευτικούς των άλλων βαθμίδων και με τους γονείς για να υποστηρίξει τη μετάβαση των παιδιών από τη μία βαθμίδα στην άλλη.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη μαθησιακή διαδικασία είναι ο ίδιος και στα δύο Α.Π.. Ο εκπαιδευτικός είναι βοηθός, συνεργάτης, καθοδηγητής, συνικοδόμος της γνώσης, αφήνει το παιδί ελεύθερο να πάρει πρωτοβουλίες και να ανακαλύψει τη γνώση μέσα σε ένα ασφαλές και πλούσιο σε ερεθίσματα μαθησιακό περιβάλλον που το δημιουργεί ο ίδιος.

4.1.7. Ως προς τη συμμετοχή των γονιών στη μαθησιακή διαδικασία

Το Δ.Ε.Π.Π.Σ. προτείνει και υποστηρίζει στο Ελληνικό νηπιαγωγείο τη συνεργασία γονιών-εκπαιδευτικών και τη συμμετοχή των γονιών στη μαθησιακή διαδικασία. Στο πνεύμα αυτό οι γονείς καλούνται να παρέχουν σημαντικές πληροφορίες στους εκπαιδευτικούς για τη συμπεριφορά, τα ενδιαφέροντα και τις γνώσεις των παιδιών τους, γεγονός που βοηθά τους εκπαιδευτικούς να γνωρίσουν τα παιδιά καλύτερα και να οργανώσουν το πρόγραμμα πάνω στις ανάγκες, στα ενδιαφέροντα και στις ήδη κατεκτημένες από τα παιδιά γνώσεις. Επίσης, συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς, μοιράζονται τις ανησυχίες τους, προσπαθούν

να αντιμετωπίσουν από κοινού τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά, συμμετέχουν εθελοντικά πάντα στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου και υποστηρίζουν τη μάθηση των παιδιών και στο σπίτι.

Για την προώθηση της μάθησης των παιδιών στο σπίτι, που αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων αναλυτικών προγραμμάτων, οι εκπαιδευτικοί ενημερώνουν τους γονείς για το πώς να υποστηρίζουν τη μάθηση των παιδιών στο σπίτι. Τους προτρέπουν λοιπόν να προκαλούν τα παιδιά να παρατηρούν και να σχολιάζουν τον κόσμο γύρω τους, ενθαρρύνοντάς τα να ρωτούν και να διατυπώνουν υποθέσεις και προβλέψεις για τα φαινόμενα και τις καταστάσεις που συναντούν.

Για να έχει όμως μία τέτοια συνεργασία θετικά αποτελέσματα, θα πρέπει να είναι ανοιχτή, συνεχής, ειλικρινής και να υπάρχει αμοιβαίος σεβασμός και εμπιστοσύνη μεταξύ γονιών και εκπαιδευτικών. Αυτό θα έχει ως συνέπεια τα παιδιά να λαμβάνουν ένα συνεχές και ομοιόμορφο μήνυμα που θα τα κάνει να νιώθουν ασφάλεια και θα τα βοηθά να συμμετέχουν πιο ενεργά στη διαδικασία της μάθησης, καθώς θα βλέπουν ότι οι δύο κόσμοι τους ενώνονται.

Το ίδιο σημαντική είναι, η παρουσία των γονιών στη μαθησιακή διαδικασία των μικρών παιδιών και στο Αγγλικό Αναλυτικό Πρόγραμμα σπουδών. Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί έχουν πολλά να μάθουν ο ένας από τον άλλο. Οι γονείς ενημερώνονται από τους εκπαιδευτικούς για την πρόοδο και τη συμπεριφορά των παιδιών στο σχολείο και αντίστοιχα οι εκπαιδευτικοί ενημερώνονται από τους γονείς για τη συμπεριφορά του στο σπίτι, για την προσωπικότητά τους και για τις μαθησιακές εμπειρίες που βιώνει εκτός σχολείου. Η συνεργασία αυτή βοηθά στην υποστήριξη και την επέκταση της μάθησης και της ανάπτυξης του παιδιού και έχει μακράς διάρκειας ευεργετικά αποτελέσματα στη μάθηση και την ευημερία των παιδιών (Parents as Partners).

Οι εκπαιδευτικοί ενθαρρύνουν τους γονείς να συμμετέχουν στη μαθησιακή διαδικασία που αναπτύσσεται στο σχολικό χώρο αλλά και να υποστηρίζουν την ανάπτυξη του γραμματισμού (literacy) των παιδιών και στο σπίτι, ενημερώντάς τους για τις δραστηριότητες που μπορούν να κάνουν μαζί με τα παιδιά στο χώρο του σπιτιού προκειμένου να το επιτύχουν (Effective Practice).

Οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να κατανοούν και να σέβονται το ρόλο του γονέα στην εκπαίδευση του παιδιού του, και για αυτό θα πρέπει να τον ενημερώνουν για το πρόγραμμα που αναπτύσσεται στο χώρο του σχολείου και για το πώς μπορεί να συμμετέχει σε αυτό για να βοηθήσει τη μάθηση και την ανάπτυξη του παιδιού. ο σεβασμός και η εμπιστοσύνη είναι στοιχεία που πρέπει να χαρακτηρίζουν και τους δύο για την ανάπτυξη μιας επιτυχημένης συνεργασίας που θα επιφέρει τα καλύτερα αποτελέσματα στη μάθηση και την ανάπτυξη του παιδιού.

4.1.8. Ως προς την οργάνωση του χώρου και τον εξοπλισμό

Ο χώρος του νηπιαγωγείου έχει ιδιαίτερη παιδαγωγική σημασία και για αυτό πρέπει να είναι ευχάριστος, ελκυστικός, να προκαλεί το ενδιαφέρον των παιδιών, να προωθεί την αυτονομία και συγχρόνως τη συνεργασία τόσο μεταξύ των παιδιών, όσο και μεταξύ των παιδιών και του εκπαιδευτικού (Δαφέρμου & άλλοι, 2006).

Στο Ελληνικό νηπιαγωγείο ο εσωτερικός χώρος της κάθε τάξης διαμορφώνεται σε «γωνιές», σε περιοχές δηλαδή διαφορετικών ενδιαφερόντων, εξοπλισμένων με κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό ανάλογο με το συγκεκριμένο θέμα λειτουργίας. Για να είναι αποτελεσματική η λειτουργία των γωνιών και να νιώθουν τα παιδιά άνετα και οικεία, πρέπει το περιβάλλον που διαμορφώνεται να είναι άνετο με ζεστά και ωραία χρώματα, ελκυστικό και ενδιαφέρον για τα παιδιά ώστε να τα προκαλεί να ασχοληθούν με αυτό και λειτουργικό ώστε να τα επιτρέπει να πειραματίζονται και να

ανακαλύπτουν. Επίσης, θα πρέπει να αντανακλά τα βιώματα των παιδιών, να σέβεται τις ιδιαιτερότητες, τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους. Να προσφέρει επίσης ευκαιρίες για ανάπτυξη ποικίλων εμπειριών, να παρακινεί τα παιδιά για δράση και να προωθεί την αυτονομία τους, να δημιουργεί καταστάσεις προβληματισμού και να ενισχύει την αλληλεπίδραση με τους άλλους.

Ο εξωτερικός χώρος πρέπει να είναι διαμορφωμένος με τέτοιο τρόπο που να σέβεται τις ανάγκες των μικρών παιδιών και να μεριμνά για την ολόπλευρη ανάπτυξή τους. Για να το επιτύχει αυτό πρέπει να είναι ευρύχωρος, ευχάριστος, ασφαλής και εξοπλισμένος με παιχνίδια που καλλιεργούν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία των παιδιών όπως, ελαστικά, επιδαπέδια παιχνίδια, αμμοδόχο, μικρό πάρκο οδικής κυκλοφορίας, παρτέρι με τη μορφή ανθόκηπου ή λαχανόκηπου και εργαλεία κηπουρικής και πολλά άλλα υλικά (Δαφέρμου & άλλοι, 2006).

Σύμφωνα με το EYFS ένα κατάλληλο μαθησιακό περιβάλλον είναι βασικό να παρέχει στα παιδιά ασφάλεια και να υποστηρίζει την ολόπλευρη ανάπτυξή τους. Να περιλαμβάνει στοιχεία από την εθνικότητα και το κοινωνικό-πολιτισμικό περιβάλλον των παιδιών, καθώς και κατάλληλες εγκαταστάσεις για τα παιδιά με αναπηρίες.

Τόσο το εσωτερικό όσο και το εξωτερικό περιβάλλον πρέπει να κάνουν τα παιδιά να αισθάνονται ασφαλή, να τους παρέχουν ευκαιρίες για εξερεύνηση, μάθηση και ανάπτυξη, να περιλαμβάνουν μεγάλη ποικιλία υλικών που να μπορούν τα παιδιά να τα ερευνήσουν και να τα γνωρίσουν, χρησιμοποιώντας όλες τους τις αισθήσεις.

Όσον αφορά το εσωτερικό περιβάλλον πρέπει να είναι πλούσιο σε ερεθίσματα και να προκαλεί τα παιδιά να το εξερευνήσουν. Να έχει υλικά που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλα τα παιδιά, υλικά που να αναπτύσσουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητα των παιδιών, και να υποστηρίζουν τη μάθηση και την ανάπτυξή

τους. Να είναι διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι εύκολη η αλλαγή του και η προσαρμογή του στις απαιτήσεις του προγράμματος (Indoor environment).

Επιπλέον, ο εσωτερικός χώρος πρέπει να είναι καθαρός και ηλιόλουστος, να έχει κατάλληλη θερμοκρασία και να είναι ευρύχωρος ώστε τα παιδιά να μπορούν να κινούνται με άνεση μέσα σε αυτόν. Επίσης, να έχει αποθηκευτικούς χώρους για την αποθήκευση των εργασιών των παιδιών, των παιχνιδιών και των προσωπικών τους αντικειμένων.

Όσον αφορά το εξωτερικό περιβάλλον πρέπει να παρέχει τις κατάλληλες ευκαιρίες στα παιδιά που θα βοηθήσουν στην ολόπλευρη ανάπτυξή τους. Να τους παρέχει τη δυνατότητα να κάνουν πράγματα με διαφορετικούς τρόπους σε σχέση με αυτά που κάνουν στον εσωτερικό χώρο. Το εξωτερικό περιβάλλον φέρνει τα παιδιά σε επαφή με το φυσικό κόσμο και τους προσφέρει ευκαιρίες να τον εξερευνήσουν και να τον γνωρίσουν, χρησιμοποιώντας όλες τους τις αισθήσεις και έχοντας πάντα ενεργητική στάση και ενθουσιασμό (The outdoor environment).

Τα υλικά που υπάρχουν στον εξωτερικό χώρο πρέπει να είναι ακίνδυνα και να δίνουν στα παιδιά ευκαιρίες για παιχνίδι, για σκάψιμο, για αναρρίχηση, για τρέξιμο, για άλματα, για παιχνίδι με τη λάσπη, το νερό, ευκαιρίες να κόβουν και να ενώνουν υλικά, να τα διαμορφώνουν και να τα κατασκευάζουν (The learning environment).

Και το εσωτερικό και το εξωτερικό περιβάλλον πρέπει να είναι διαθέσιμα όλη την ώρα για τα παιδιά, για να μπορούν να επιλέγουν δραστηριότητες και να ακολουθούν τα ενδιαφέροντά τους. Ο χώρος του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος, τα έπιπλα, ο εξοπλισμός και τα παιχνίδια πρέπει να είναι ασφαλή και κατάλληλα για τα παιδιά και να αξιολογούνται συνεχώς για την ασφάλειά τους (Practice guidance EYFS, 2008).

Τόσο ο εσωτερικός, όσο και ο εξωτερικός χώρος και στα δύο Αναλυτικά Προγράμματα, έχουν καθοριστική σημασία στην ανάπτυξη και στη μάθηση των παιδιών. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο σχεδιασμό τους και χαρακτηρίζονται από ασφάλεια και από πλούσια ερεθίσματα που οδηγούν τα παιδιά στην ανακάλυψη της γνώσης. Επίσης, η διαρρύθμιση του εσωτερικού χώρου προσαρμόζεται κάθε φορά στις απαιτήσεις του προγράμματος.

4.1.9. Ως προς την αναλογία παιδιών εκπαιδευτικού

Στα Ελληνικά νηπιαγωγεία ο αριθμός νηπίων ανά νηπιαγωγό ορίζεται στα 25 νήπια (ΦΕΚ 1507/ 13-10-2006, Τ.Β'), δηλαδή μία νηπιαγωγός για κάθε 25 παιδιά ηλικίας 4 έως 6 ετών.

Από την άλλη πλευρά, στην προσχολική εκπαίδευση της Αγγλίας η αναλογία παιδιών εκπαιδευτικού σύμφωνα με το EYFS ορίζεται ως εξής: ένας εκπαιδευτικός για κάθε 3 παιδιά ηλικίας κάτω των 2 ετών, ένας εκπαιδευτικός για κάθε 4 παιδιά ηλικίας 2 ετών και ένας εκπαιδευτικός για κάθε 13 παιδιά ηλικίας 3 ετών και πάνω.

Παρατηρούμε ότι η αναλογία παιδιών εκπαιδευτικού την Αγγλία για τα παιδιά από 3 ετών και πάνω είναι 1 εκπαιδευτικός για κάθε 13 παιδιά και αντίστοιχα για τις ίδιες ηλικίες στην Ελλάδα η αναλογία είναι 1 εκπαιδευτικός για κάθε 25 παιδιά, δηλαδή διπλάσιος αριθμός παιδιών ανά εκπαιδευτικό.

4.2. Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η σύγκριση των Αναλυτικών Προγραμμάτων Προσχολικής Εκπαίδευσης της Ελλάδας και της Αγγλίας, με στόχο να προσδιορίσουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές τους.

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώνουμε ότι τα δύο Α.Π.Π.Ε. Ελλάδας και Αγγλίας παρουσιάζουν μεταξύ τους αρκετές ομοιότητες αλλά και διαφορές, όπως παρουσιάζονται συνοπτικά και στον πίνακα 1.

Άξονες Σύγκρισης	Ομοιότητες του ΔΕΠΠΣ και του ΕΥFS	Διαφορές του ΔΕΠΠΣ και του ΕΥFS
Φιλοσοφικό Πλαίσιο	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παιδοκεντρικά ▪ Ολιστική προσέγγιση της γνώσης ▪ Σέβονται τα βιώματα και το κοινωνικοπολιτισμικό υπόβαθρο των παιδιών ▪ Προωθούν την αυτονομία των παιδιών ▪ Δίνουν μεγάλη σημασία στο ρόλο του παιχνιδιού 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Το ΔΕΠΠΣ απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 4-6 ετών ▪ Το ΕΥFS απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 0-5 ετών ▪ Το ΕΥFS χαρακτηρίζεται από προ-δημοτική παράδοση
Περιεχόμενο	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Γλώσσα ▪ Μαθηματικά ▪ Φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον ▪ Τεχνολογία ▪ Δημιουργική ανάπτυξη και έκφραση ▪ Φυσική ανάπτυξη 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Στο ΕΥFS η «προσωπική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη» των παιδιών και η «φυσική ανάπτυξη» αποτελούν ιδιαίτεροι άξονες του προγράμματος. ▪ Στο ΔΕΠΠΣ η «πληροφορική» αποτελεί ιδιαίτερο άξονα του προγράμματος
Γενικές Επιδιώξεις/ Στόχοι	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Οι γενικές επιδιώξεις του ΔΕΠΠΣ παρουσιάζουν ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο με τους στόχους του ΕΥFS για τις ηλικίες (40-60 μηνών) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Στο ΕΥFS: εξελικτικοί στόχοι χωρισμένοι σε ηλικιακά επίπεδα ▪ Στο ΔΕΠΠΣ: γενικές επιδιώξεις που εξειδικεύει ο/η νηπιαγωγός
Διδακτικές Προσεγγίσεις	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παιχνίδι 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Το ΔΕΠΠΣ περιλαμβάνει σχέδια εργασίας και θεματικές προσεγγίσεις

Αξιολόγηση	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χρησιμοποιείται η τεχνική της παρατήρησης 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Στο EYFS η ανάπτυξη του παιδιού αξιολογείται βάση αναπτυξιακών κλιμάκων ▪ Στο ΔΕΠΠΣ η αξιολόγηση βασίζεται στον ατομικό φάκελο του παιδιού
Ρόλος των εκπαιδευτικών	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Βοηθός ▪ Συνεργάτης ▪ Καθοδηγητής ▪ Υπεύθυνος για το μαθησιακό περιβάλλον 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δεν υπάρχουν διαφορές
Συμμετοχή των γονέων	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία ▪ Επεκτείνουν τη μάθηση και εκτός του σχολικού πλαισίου 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δεν υπάρχουν διαφορές
Οργάνωση του χώρου και εξοπλισμός	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ασφαλές ▪ Πλούσιο σε ερεθίσματα ▪ Αντανακλά τα βιώματα και το πολιτισμικό υπόβαθρο των παιδιών ▪ Προσαρμόζεται στις απαιτήσεις του προγράμματος 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δεν υπάρχουν διαφορές
Αναλογία παιδιών εκπαιδευτικού	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δεν υπάρχουν ομοιότητες 	<p>Στο ΔΕΠΠΣ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 1 εκπαιδευτικός για κάθε 25 παιδιά ηλικίας 4-6 ετών <p>Στο EYFS:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 1 εκπαιδευτικός για κάθε 3 παιδιά ηλικίας 2 ετών και κάτω ▪ 1 εκπαιδευτικός για κάθε 4 παιδιά ηλικίας 2 ετών ▪ 1 εκπαιδευτικός για κάθε 13 παιδιά ηλικίας 3 ετών και πάνω

Πίνακας 1: Ομοιότητες και διαφορές του ΔΕΠΠΣ και του EYFS.

Συγκεκριμένα τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι ως προς το φιλοσοφικό τους υπόβαθρο και τα δύο προγράμματα είναι παιδοκεντρικά, τοποθετούν το παιδί στο κέντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, προωθούν την ολιστική προσέγγιση της

γνώσης, σέβονται το παιδί, τις ανάγκες του, τα ενδιαφέροντά του, το κοινωνικό και πολιτισμικό του περιβάλλον, τις προηγούμενες εμπειρίες και τις γνώσεις που έχει ήδη κατακτήσει και όλα αυτά χρησιμοποιούνται ως βάση πάνω στην οποία στηρίζεται το καθημερινό πρόγραμμα. Επίσης, δίνουν μεγάλη σημασία στο ρόλο του παιχνιδιού στη μαθησιακή διαδικασία και προωθούν την αυτονομία και την προσωπικότητα των παιδιών. Επιδιώκουν την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών μέσα σε ασφαλή και πλούσια σε ερεθίσματα μαθησιακά περιβάλλοντα διαμορφωμένα με τρόπο ελκυστικό που να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των παιδιών. Οι διαφορές τους στηρίζονται κυρίως στο ότι το EYFS είναι ένα πρόγραμμα με προ-δημοτική παράδοση και στο ότι το Δ.Ε.Π.Π.Σ. απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 4 έως 6 ετών ενώ το Statutory Framework for EYFS σε παιδιά ηλικίας 0 έως 5 ετών.

Ως προς το περιεχόμενο μάθησης η ανάλυση έδειξε ότι τα δύο Α.Π.Π.Ε. περιλαμβάνουν περιοχές μάθησης που επιδιώκουν να αναπτύξουν τα παιδιά γλωσσικές ικανότητες, δεξιότητες επικοινωνίας, ανάγνωσης και γραφής, μαθηματικές δεξιότητες. Επίσης, να αποκτήσουν γνώσεις για το ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον, για την τεχνολογία, για τη μουσική, την τέχνη, τη ζωγραφική, να αναπτύξουν την κινητικότητά τους και να μάθουν τη σημασία που έχει η φυσική άσκηση στη ζωή μας. Η διαφορά τους έγκειται στο ότι η «προσωπική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη» των παιδιών αποτελεί ιδιαίτερη περιοχή μάθησης και ανάπτυξης του προγράμματος του EYFS, όπως επίσης και η «Φυσική Ανάπτυξη», ενώ στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. η «Πληροφορική».

Η σύγκριση των δύο Α.Π.Π.Ε. ως προς τις γενικές επιδιώξεις και τους στόχους παρουσίασε ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο τους και διαφορές ως προς τη δομή τους, στο EYFS οι στόχοι είναι εξελικτικοί, χωρισμένοι σε ηλικιακά επίπεδα, ενώ στο

Δ.Ε.Π.Π.Σ. οι γενικές επιδιώξεις δεν παρουσιάζονται εξελικτικά, αλλά τις εξειδικεύει ο/η εκπαιδευτικός.

Διαφορές, επίσης, παρουσιάστηκαν και στη μέθοδο διδακτικής προσέγγισης. Η μόνη ομοιότητα ως προς τη μέθοδο που περιλαμβάνουν και τα δύο Α.Π. είναι το παιχνίδι. Το Δ.Ε.Π.Π.Σ. περιλαμβάνει και άλλες μεθόδους, όπως τη θεματική προσέγγιση και τα σχέδια εργασίας.

Επίσης, ως προς τον τρόπο αξιολόγησης η διαφορά τους έγκειται στο ότι η ανάπτυξη του παιδιού στο EYFS αξιολογείται με βάση αναπτυξιακές κλίμακες ενώ στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. η αξιολόγηση του παιδιού βασίζεται στον ατομικό του φάκελο. Η αξιολόγηση όμως της μαθησιακής διαδικασίας είναι ίδια και βασίζεται κυρίως στην παρατήρηση.

Ως προς το ρόλο των εκπαιδευτικών στη μαθησιακή διαδικασία, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι ίδιος και στα δύο Α.Π.. Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζεται βοηθός, συνεργάτης, καθοδηγητής, συνοικοδόμος της γνώσης και υπεύθυνος για τη δημιουργία κατάλληλου μαθησιακού περιβάλλοντος.

Καμία διαφορά επίσης δεν υπάρχει ούτε ως προς τη συμμετοχή των γονέων στη μαθησιακή διαδικασία. Και στα δύο Α.Π. παρατηρείται η ενθάρρυνση των γονέων για συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία. Οι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται με τους γονείς για την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και επίσης οι γονείς ενθαρρύνονται από τους εκπαιδευτικούς να επεκτείνουν τη μάθηση των παιδιών και εκτός του σχολικού πλαισίου.

Επίσης, ως προς την οργάνωση του χώρου και τον εξοπλισμό η έρευνα έδειξε ότι και ο εσωτερικός και ο εξωτερικός χώρος προβλέπεται και από τα δύο Α.Π. να είναι ευρύχωρος, ασφαλής, πλούσιος σε ερεθίσματα, να αντανακλά στοιχεία από τα

βιώματα και το κοινωνικοπολιτισμικό υπόβαθρο όλων των παιδιών και να προσαρμόζεται κάθε φορά στις ανάγκες του προγράμματος.

Τέλος, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι μεγάλη διαφορά ανάμεσα στα δύο Α.Π.Π.Ε. παρουσιάζεται στην αναλογία παιδιών εκπαιδευτικού. Στο Ελληνικό πρόγραμμα η αναλογία είναι ένας εκπαιδευτικός για κάθε 25 παιδιά ηλικίας 4 έως 6 ετών, ενώ στο Αγγλικό, η αναλογία είναι ένας εκπαιδευτικός για κάθε 13 παιδιά ηλικίας 3 ετών και πάνω.

Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν και την υπόθεσή μας ότι μεταξύ των δύο προγραμμάτων θα υπάρχουν αρκετές ομοιότητες αλλά και διαφορές ως προς το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά τους. Όπως φαίνεται στον πίνακα 1(βλέπε σελ. 73) και όπως παρουσιάστηκαν και παραπάνω τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα δύο προγράμματα παρουσιάζουν αρκετές διαφορές αλλά και ομοιότητες ως προς το φιλοσοφικό πλαίσιο, το περιεχόμενο μάθησης, τις γενικές επιδιώξεις και τους στόχους, τις μεθόδους διδακτικής προσέγγισης, την αξιολόγηση, το ρόλο των εκπαιδευτικών, τη συμμετοχή των γονέων στη μαθησιακή διαδικασία, την οργάνωση του χώρου και την αναλογία παιδιών-εκπαιδευτικού.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι και τα δύο Α.Π.Π.Ε. παρουσιάζουν ορισμένα στοιχεία των ανοιχτών Α.Π. καθώς δίνουν την ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να διαλέξει περιεχόμενα και μέθοδο διδασκαλίας και να προσαρμόσει το πρόγραμμα στις ανάγκες των παιδιών. Επίσης, παρέχουν γνώση μέσα από βιωματικές και διερευνητικές διαδικασίες που κάνουν το μάθημα πιο δημιουργικό, ενδιαφέρον και ευχάριστο.

Επιπλέον, είναι σύγχρονα ΑΠΣ με μορφή curriculum καθώς κατά τη σύνταξή τους λαμβάνονται υπόψη πορίσματα των επιστημών της αγωγής καθώς και σύγχρονες παιδαγωγικές, διδακτικές, ψυχολογικές και κοινωνικές απαιτήσεις όπως φαίνεται από

το φιλοσοφικό τους υπόβαθρο. Περιλαμβάνουν διατυπωμένους με ακρίβεια στόχους και γενικές επιδιώξεις μάθησης, περιεχόμενα μάθησης, διδακτικές προσεγγίσεις και παρέχουν δυνατότητα ελέγχου του βαθμού επίτευξης των στόχων και των αποτελεσμάτων μέσω της διαδικασίας της αξιολόγησης.

Είναι και τα δύο παιδοκεντρικά προγράμματα, τοποθετούν το παιδί στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας και σέβονται τις ατομικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντά του. Προωθούν τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης, αντιμετωπίζουν δηλαδή τη γνώση ολιστικά και όχι τεμαχισμένη σε διαφορετικές γνωστικές περιοχές. Περιλαμβάνουν στόχους που συμβάλλουν στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και στη μετέπειτα σχολική τους επιτυχία και χρησιμοποιούν εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης.

Δίνουν μεγάλη σημασία στο παιχνίδι, το οποίο αποτελεί και για τα δύο Α.Π. μέθοδο προσέγγισης της γνώσης. Θεωρούν ότι είναι μία διαδικασία γεμάτη νόημα για τα παιδιά που τους δίνει την ευκαιρία να κατακτήσουν τη γνώση μέσα από ευχάριστες, ενδιαφέρουσες και βιωματικές καταστάσεις που ανταποκρίνονται στις δυνατότητες και συμβαδίζουν με τους ρυθμούς ανάπτυξής τους.

Επίσης, περιλαμβάνουν στοιχεία που χαρακτηρίζουν τα σύγχρονα Α.Π.Π.Ε., όπως σέβονται τα δικαιώματα, το κοινωνικό-πολιτισμικό υπόβαθρο, τις ανάγκες και τους ρυθμούς ανάπτυξης των παιδιών, δίνουν μεγάλη σημασία στο μαθησιακό περιβάλλον και επιδιώκουν να είναι με τέτοιο τρόπο οργανωμένο και να περιλαμβάνει τα κατάλληλα υλικά, ώστε να συνδέονται οι προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες των παιδιών με τις νέες, να παρακινεί τα παιδιά να εξερευνούν και να ανακαλύπτουν μόνα τους τη γνώση και να προωθείται και να υποστηρίζεται η φυσική, η γνωστική, η κοινωνική και η συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Επίσης, ενθαρρύνουν τους γονείς να συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία και προσδιορίζουν την

κατάλληλη εκπαίδευση που πρέπει να έχουν οι εκπαιδευτικοί, ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις και στις ανάγκες της προσχολικής εκπαίδευσης.

Επιπλέον, προωθούν τη συνεκπαίδευση όλων των παιδιών, επιδιώκοντας την ενσωμάτωση των παιδιών με και χωρίς ειδικές ανάγκες στην ίδια τάξη, υποστηρίζουν την ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ σχολείου-οικογένειας, εισάγουν τον Η/Υ στην προσχολική τάξη, ενθαρρύνοντας έτσι, τα παιδιά να εξοικειώνονται και να χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες από τα πρώτα χρόνια της ζωής τους.

Επίσης, συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι το Αγγλικό Α.Π.Π.Ε. χαρακτηρίζεται ως πρόγραμμα με προ-δημοτική παράδοση, βλέπει το παιδί ως μελλοντικό μαθητή και προωθεί τη σχολική ετοιμότητα, με αποτέλεσμα να δίνει έμφαση στους στόχους μάθησης και να ενισχύει τις γνώσεις των παιδιών στις περιοχές της γλωσσικής, μαθηματικής, κοινωνικής και συναισθηματικής ανάπτυξης. Ενώ, το Ελληνικό Α.Π.Π.Ε. χαρακτηρίζεται ως πρόγραμμα με κοινωνικό-παιδαγωγική παράδοση που περιλαμβάνει μια σύντομη παρουσίαση του περιεχομένου και της προσδοκώμενης προόδου (ικανότητες, γνώσεις, στάσεις, αξίες) των παιδιών σε κάθε αναπτυξιακή περιοχή και παιδαγωγικές διαδικασίες μέσα από τις οποίες τα παιδιά πετυχαίνουν τους επιδιωκόμενους στόχους καθώς και το ρόλο των παιδαγωγών στην οργάνωση και υποστήριξη αυτών των διαδικασιών.

Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι το Ελληνικό Α.Π.Π.Ε. παρ' όλο που θεσμοθετήθηκε το 2003 είναι ένα σύγχρονο Α.Π. που περιλαμβάνει αρκετά στοιχεία των σύγχρονων και ποιοτικών Α.Π.Π.Ε., με αποτέλεσμα να είναι σε θέση να υποστηρίξει και να προωθήσει μια επιτυχημένη εκπαιδευτική διαδικασία που μπορεί να ανταπεξέλθει σε ικανοποιητικό βαθμό στις απαιτήσεις της σημερινής Ελληνικής κοινωνίας. Επίσης, σε σύγκριση με το Αγγλικό Α.Π.Π.Ε. που έχει πρόσφατα αναμορφωθεί παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες αλλά και διαφορές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^Ο

5. Συζήτηση- Προτάσεις

5.1. Συζήτηση

Μελετώντας τα δύο Αναλυτικά Προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης και προσδιορίζοντας τα χαρακτηριστικά τους, παρατηρήσαμε ότι το Statutory Framework for the Early Years Foundation Stage περιλαμβάνει για κάθε περιοχή μάθησης και ανάπτυξης πολλούς στόχους που παρουσιάζονται εξελικτικά και είναι χωρισμένοι σε ηλικιακά επίπεδα. Επίσης, οι στόχοι αυτοί συνοδεύονται από αποτελεσματικές πρακτικές (effective practice) που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός για την επίτευξη των στόχων και από πληροφορίες που βοηθούν στο σχεδιασμό του προγράμματος διδασκαλίας (planning and resourcing). Οι αποτελεσματικές πρακτικές και οι πληροφορίες για το σχεδιασμό του προγράμματος είναι επίσης πολλές όπως και οι στόχοι, σχεδόν για κάθε στόχο υπάρχει μία αποτελεσματική πρακτική. Η πληθώρα αυτή των στόχων, των αποτελεσματικών πρακτικών και των πληροφοριών για την οργάνωση της διδασκαλίας, βοηθούν φυσικά τον εκπαιδευτικό να οργανώσει πολύ εύκολα και γρήγορα ένα πρόγραμμα αλλά, λαμβάνοντας υπόψη μας και τη μεγάλη έμφαση που δίνει το EYFS στην επίτευξη των στόχων από τα παιδιά κάτι που φαίνεται και στη φιλοσοφία του προγράμματος αλλά και στην τελική αξιολόγηση του κάθε παιδιού, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι δεν αφήνονται πολλά περιθώρια στον εκπαιδευτικό να κινηθεί ευέλικτα, να παρέμβει και να κάνει αλλαγές, να θέσει ή να αναθεωρήσει στόχους, να διαλέξει μεθόδους διδασκαλίας. Η πληθώρα λοιπόν, των

στόχων και η μεγάλη σημασία που δίνει το Α.Π. στην επίτευξή τους, απομακρύνουν λίγο το ΕΥFS από τα ανοιχτά Α.Π. και το οδηγούν προς τα κλειστά. Βέβαια, και το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών για το Νηπιαγωγείο, περιλαμβάνει για κάθε πρόγραμμα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων γενικές επιδιώξεις και ενδεικτικές διαθεματικές δραστηριότητες που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός για την οργάνωση του προγράμματος, αλλά δεν είναι τόσες πολλές και δε δίνεται τόσο μεγάλη σημασία στην επίτευξη των στόχων από τα παιδιά με αποτέλεσμα ο εκπαιδευτικός να έχει περισσότερη ελευθερία να κινηθεί ευέλικτα, να διαλέξει διδακτικές προσεγγίσεις και να προσαρμόσει το πρόγραμμα στις συνθήκες και στις ανάγκες της κάθε τάξης. Μπορούμε λοιπόν να πούμε ότι το ΕΥFS είναι ένα Α.Π. πιο κλειστό σε σχέση με το Δ.Ε.Π.Π.Σ..

Το ΕΥFS είναι ένα Α.Π. προσχολικής εκπαίδευσης που δίνει μεγάλη σημασία στους στόχους μάθησης, δίνει έμφαση στη γλωσσική, μαθηματική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών, θεωρεί την προσχολική εκπαίδευση προβαθμίδα του Δημοτικού σχολείου που πρέπει να προετοιμάσει τους μαθητές για την είσοδό τους στο Δημοτικό σχολείο. Από την άλλη πλευρά το Δ.Ε.Π.Π.Σ. είναι ένα Α.Π. που θεωρεί το Νηπιαγωγείο ως φορέα κοινωνικοποίησης του παιδιού, που πρέπει να εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις ώστε τα παιδιά να αναπτύσσονται και να κοινωνικοποιούνται ομαλά και πολύπλευρα και δεν δίνει μεγάλη έμφαση στους στόχους μάθησης και στη βασική εκπαίδευση της γλώσσας και των μαθηματικών. Αυτή βεβαία είναι και η μεγάλη διαφορά των δύο Α.Π..

5.2. Προτάσεις

Σύμφωνα με το θεωρητικό πλαίσιο ένα από τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων Α.Π.Π.Ε. είναι η ενσωμάτωση των παιδιών κάτω των τριών ετών στις αρχές και

στους στόχους τους, απεικονίζοντας τις πρόσφατες αλλαγές στις ιδέες για τη μάθηση των μικρών παιδιών, την αποτελεσματική παιδαγωγική και το ρόλο της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας στην κοινωνία (Wertfein et all., 2009). Μπορούμε να πούμε ότι θα ήταν καλό το Ελληνικό Α.Π.Π.Ε. να στραφεί και αυτό προς αυτή την κατεύθυνση στην οποία στράφηκαν και άλλες Ευρωπαϊκές χώρες όπως η Δανία, η Αγγλία, η Φιλανδία, η Γερμανία και η Νορβηγία και να συμπεριλάβει στις αρχές και στους στόχους του τα παιδιά ηλικίας κάτω των τριών ετών, στηριζόμενο στις νέες ιδέες για τη μάθηση και την αποτελεσματική παιδαγωγική των μικρών παιδιών.

Μία από τις διαφορές των δύο Α.Π. που μελετήσαμε αφορούσε τους μαθησιακούς στόχους. Συγκεκριμένα ότι οι στόχοι στο EYFS είναι εξελικτικοί και χωρισμένοι σε ηλικιακά επίπεδα. Λαμβάνοντας υπόψη την οργάνωση των στόχων στο EYFS και το ότι οι γενικές επιδιώξεις του Δ.Ε.Π.Π.Σ. αφορούν παιδιά δύο ηλικιών, 4-5 και 5-6 ετών, θεωρούμε ότι ίσως θα ήταν καλύτερο να χωριστούν και στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. οι γενικές επιδιώξεις σε ηλικιακά επίπεδα και να παρουσιάζονται εξελικτικά, διότι με αυτό τον τρόπο θα διευκολυνθεί το έργο των εκπαιδευτικών, καθώς γνωρίζοντας ποιος στόχος αντιστοιχεί σε κάθε ηλικιακή ομάδα παιδιών θα οργανώνουν πιο εύκολα και γρήγορα μαθησιακές δραστηριότητες χωρίς να χάνουν χρόνο για να σκεφτούν αν ο συγκεκριμένος στόχος μπορεί να επιτευχθεί από τα παιδιά της συγκεκριμένης ηλικίας.

Όσον αφορά την αναλογία παιδιών-εκπαιδευτικού, πιστεύουμε ότι η αναλογία ένας εκπαιδευτικός για κάθε 25 παιδιά ηλικίας 4-6 ετών στο Ελληνικό Νηπιαγωγείο είναι πολύ μεγάλη, σε σύγκριση για παράδειγμα με την Αγγλία όπου η αναλογία είναι 1 εκπαιδευτικός για κάθε 13 παιδιά ηλικίας 3 ετών και πάνω. Πιστεύουμε ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση ως προς την αναλογία παιδιών-εκπαιδευτικού στο Ελληνικό Νηπιαγωγείο και να μειωθεί ο αριθμός των παιδιών ανά εκπαιδευτικό,

παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να ασχοληθεί περισσότερο χρόνο με το κάθε παιδί ατομικά και να το βοηθήσει όπου χρειάζεται τη βοήθειά του, αλλά και να μπορεί πιο εύκολα και με λιγότερη πίεση να οργανώνει μαθησιακές δραστηριότητες που να ανταποκρίνονται στις ικανότητες και στις δεξιότητες του κάθε παιδιού.

Επίσης, ένα σημείο που κίνησε το ενδιαφέρον μας και που προτείνεται για μελλοντική διερεύνηση είναι ότι, ενώ η προσχολική εκπαίδευση στην Αγγλία δεν είναι υποχρεωτική, δίνει μεγάλη σημασία στην κατάκτηση των στόχων μάθησης από τα παιδιά και επιπλέον, επιδιώκει τη γλωσσική και μαθηματική ανάπτυξη των παιδιών έτσι ώστε να τα προετοιμάσει για την εισαγωγή τους στο Δημοτικό σχολείο. Αναρωτιόμαστε λοιπόν, τα παιδιά που δεν παρακολουθούν την προσχολική εκπαίδευση, πώς αποκτούν αυτές τις γνώσεις και πώς εισάγονται στο Δημοτικό σχολείο; Επίσης, χρησιμοποιώντας στην προσχολική εκπαίδευση τις αναπτυξιακές κλίμακες αξιολόγησης που προέρχονται από τους στόχους μάθησης, με στόχο να αξιολογήσουν αν το παιδί κατέκτησε τους στόχους ή όχι, αναρωτιόμαστε αν ένα παιδί δεν έχει κατακτήσει τους στόχους στο τέλος της προσχολικής εκπαίδευσης, μπορεί να πάει στην επόμενη σχολική βαθμίδα ή όχι; Και αν όχι, τι ποσοστό παιδιών εισάγονται κάθε χρόνο στο Δημοτικό σχολείο;

Η έρευνά μας όμως, περιορίστηκε στη σύγκριση μόνο των ποιοτικών στοιχείων των δύο Α.Π., και τα συμπεράσματά μας αφορούν μόνο στοιχεία της δομής τους. Ίσως, αν γινόταν και μία ποσοτική σύγκριση μεταξύ των δύο Α.Π. να μπορούσαμε να έχουμε περισσότερες πληροφορίες και στοιχεία για τα δύο αυτά Α.Π. και να μπορούσαμε να εξάγουμε και συμπεράσματα σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους και με τις επιδράσεις τους στην προσχολική αλλά και στη μετέπειτα σχολική εκπαίδευση.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ashiabi, S. G., (2007). Play in the Preschool Classroom: It's Socioemotional Significance and the Teacher's Role in Play. *Early Childhood Education Journal*, 35, 199-207.

Beanet, J. (1997). Curriculum integration. New York: Teachers College.

Bennett, J., (2004). Curriculum in Early Childhood Education and Care. *UNESCO Policy Brief on Early Childhood*, N° 26 / September.

Bennett, J. (2005). Curriculum issues in national policy-making. *European Early Childhood Education Research Journal*, 13, 5–23.

Bertram, T. & Pascal, C. (2002). *Early Years Education: An international perspective*. London: Qualification and Curriculum Authority.

Bloomer, M., & Show, K. (1979). The challenge of educational change: limitations and potentialities. Oxford: Pergamon.

Bredenkamp, S. & Copple, C. (1998). *Καινοτομίες στην προσχολική εκπαίδευση: Αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές στα προσχολικά προγράμματα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Βρεττός Γ. & Καψάλης Α. (1999). *Αναλυτικό Πρόγραμμα. Σχεδιασμός – Αξιολόγηση – Αναμόρφωση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Candini, L., 2000, «Χώροι εκπαίδευσης και φροντίδας». Στο C. Edwards, C. Candini, & C. Forman, (επιμέλεια Ε. Κουτσοβάνου), Reggio Emilia: *Οι χίλιες γλώσσες των παιδιών προσχολικής ηλικίας*, εκδ. Πατάκης, 232-254.

Curtis, A., (1998). *A curriculum for the pre-school child. Learning to learn*. London and New York: Routledge.

Dau, E. (1999). *Child's play. Revisiting play in early childhood settings*. Sydney, Australia: MacLennan Petty.

Gardner, H. (1991). *The unschooled mind: How children think and how schools should teach*. Basic Books, New York.

Γκλιάου, Ν. (2005). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο. Παιδαγωγικά χαρακτηριστικά και εκπαιδευτική πράξη στο Επιμόρφωση σχολικών συμβούλων και εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και προσχολικής εκπαίδευσης στο ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ. Επιμορφωτικό υλικό προσχολικής αγωγής*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ, 17-23.

Γκλιάου, Ν. (2004). *Προτεραιότητες και καινοτομίες για το νηπιαγωγείο του 21^{ου} αιώνα. Στο Εκπαιδευτικές καινοτομίες για το σχολείο του μέλλοντος*. Τόμος Α'. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Δαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π. & Μπασαγιάννη, Ε. (2006). *Οδηγός Νηπιαγωγού. Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: Π.Ι.

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) για το Νηπιαγωγείο, (2002). Αθήνα: Π.Ι.

Effective practice. Ανακτήθηκε από το <http://www.nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk> στις 28 Μαρτίου 2010.

INCA, International Review of Curriculum and Assessment Frameworks Internet Archive, (2009). Education in England. Ανακτήθηκε από το <http://www.inca.org.uk/england-system-mainstream.html> στις 13 Ιουνίου 2010.

Jalongo, M., Fennimore, B., Pattnaik, J., Laverick, D., Brewster, J., Mutuku, M. (2004). Blended Perspectives: A Global Vision for High-Quality Early Childhood Education. *Early Childhood Education Journal*, 32, 143-155.

Κακανά, Δ. Τάσεις και προοπτικές της αξιολόγησης στην προσχολική εκπαίδευση. Στο Κακανά, Δ., Μπότσογλου, Κ., Χανιωτάκης, Ν., Καβαλάρη, Ε. (2008). *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση: Παιδαγωγική και διδακτική διάσταση. 71 κείμενα για την αξιολόγηση*. Εκδόσεις: Κυριακίδη.

Κιτσαράς, Γ. (2004). *Προγράμματα διδακτική μεθοδολογία προσχολικής αγωγής*. Αθήνα.

Κουτσελίνη, Μ. (1997). Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές των αναλυτικών προγραμμάτων. Η εγκυρότητά τους για εκπαίδευση που προσανατολίζεται στον 21^ο αιώνα. Τα Αναλυτικά Προγράμματα στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. *Πρακτικά 10^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου ΔΟΕ και ΠΟΕΔ*. Ιωάννινα, 17-19 Απριλίου 1996.

Κουτσοβάνου, Ε. και Ομάδα Εργασίας (2003). *Προγράμματα Προσχολικής Εκπαίδευσης και η Διαθεματική Διδακτική Προσέγγιση*. Αθήνα: Οδυσσέας.

Ματσαγγούρας, Η. (2002). Η διαθεματικότητα και διεπιστημονικότητα στα Νέα Προγράμματα Σπουδών. *Εισήγηση στο Διάλογο για το Δ.Ε.Π.Π.Σ. του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*.

Ματσαγγούρας, Η. (2006). *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση. Εννοιολογική αναπλαισίωση και σχέδια εργασίας*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Mayring, Ph. (2000). Qualitative Content Analysis. *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research (On-line Journal), 1*.

Ντολιοπούλου, Ε. & Γουργιώτου, Ε. (2008). *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση, με έμφαση στην προσχολική*. Αθήνα: Gutenberg.

O.E.C.D., (2001). *Starting Strong: early childhood education and care*. Paris: Author.

O.E.C.D., (2004). *Curricula and Pedagogies in Early Childhood Education and Care. Five Curriculum Outlines*. Paris: OECD Directorate for Education.

Oberhuemer, P. (2005). International perspectives on early childhood curricula. *International Journal of Early Childhood*, 37, 27–37.

Page, J. M., (2000). *Reframing the Early Childhood Curriculum. Educational imperatives for the future*. London & New York: Routledge, Falmer.

Parents as partners. Ανακτήθηκε από το http://www.nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/node/132635?uk%=%20force_uj στις 10 Απριλίου 2010.

Practice Guidance for the Early Years Foundation Stage, (2008). Department for children, schools and families.

Saylor, G. & Alexander, W. (1974). *Planning Curriculum for schools*. N. York: Holt, Reinhart and Wiston.

Samuelsson, I. & Carlsson, M. (2008). The Playing Learning Child: Towards a pedagogy of early childhood. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 52, 623-641.

Saracho, O. & Spodek, B. (2003). Recent trends and innovations in the early childhood education curriculum. *Early childhood education and care*, 173, 175-183.

Statutory Framework for the Early Years Foundation Stage, (2008). Department for children, schools and families.

Stemler, S. (2001). An overview of content analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 7 (17).

The early years foundation stage effective practice: The learning environment. Ανακτήθηκε από το http://www.nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/node/84357?uk_uj στις 28 Μαρτίου 2010

The indoor environment. Ανακτήθηκε από το http://www.nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/node/13282?uk%=%20force_uj στις 10 Απριλίου 2010.

The outdoor environment. Ανακτήθηκε από το http://www.nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/node/13282?uk%=%20force_uj στις 10 Απριλίου 2010.

Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανακτήθηκε από το http://www.ypepth.gr/el_ec_page_969.htm στις 2 Ιουνίου 2010.

Φλουρής, Γ. (1995). *Αναλυτικά προγράμματα για μια νέα εποχή στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Wertfein M. Spies-kofler A., Becker-Stoll F. (2009). Quality curriculum for under-thress: the impact of structural standards. *Early Years*, 29, 19-31.

Westphalen, K. (1998). *Αναμόρφωση των Αναλυτικών Προγραμμάτων. Εισαγωγή στη μεταρρύθμιση του Curriculum*. Εκδόσεις: Κυριακίδη.

Wood, E. & Attfield, J., (2005). *Play, Learning and the Early Childhood Curriculum*. (2nd edition). Paul Chapman Publishing.

Χατζηγεωργίου, Γ. (1998). *Γνώθι το curriculum*. Αθήνα: Ατραπός.

Χειμαριού, Ε. (1987). *Αναλυτικά Προγράμματα: Σύγχρονες τάσεις σχεδιασμού στην Αγγλία*. Εκδόσεις: Κυριακίδη.

Χρυσ αφίδης, Κ. (2004). *Επιστημολογικές αρχές της προσχολικής αγωγής*. Αθήνα: Τυπωθήτω.